

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

1 Mart 1959 — 100 KURUŞ — CİLT X

Sayı: 119

Tel : 26754 Posta Kutusu 131, Ankara

İÇİNDEKİLER

ENFLASYON İLE KALKINMA OLUR MU?

1

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Londra Anlaşmaları; Milletvekilleri Ödeneklerine zam Karşısında C.H.P. nin Tutumu; Bu Bir Taktik Değildir; Sendikalar Sussunlar mı?; Maarif Sistemimizde Islahata Doğru Bir Adım; Basının ve Başıyazmaların Sorumluluğu; Asgari İhraç Fiyatları Sistemi ve İhracatımız; İstikrar Politikası ve Mebus Maaşları; Memleketimizde Hayvanların Korunması; Moskova'daki Öncü Centilmen

3-10

İNCELEMELER :

Türkiye'de Demokrasi	10
Aydın YALÇIN	
Orta-Doğu'da İktisadî Kalkınma ...	13
Doğan AVCIOĞLU	
Yanılmak Korkusu	16
Ömer SAKİP	

OKURLARIN FORUMU :

Eğitimde Sistemsizlik (A. Beşiroğlu); Batılılaşmak Zarureti (S. Sumer)	20-21
--	-------

KÜLTÜR VE SANAT :

Smeraldina'nın Aşk Mektubu	21
Çev. : İlhan K. MİMAROĞLU	
Onbeş Günün Bibliyografyası	23

ENFLASYON İLE KALKINMA OLUR MU?

Bu sene bütçe müzakereleri, iktisadî hayatımızın çok ağır ve nazik bir zamanında yapılmaktadır.

Mevzu bahis olan esas dâva şudur: Yıllardır D.P. tarafından takip edilen iktisadî siyaset memleket için isabetli olmuş mudur, müşterek hedefimiz olan hayat seviyesinin devamlı şekilde yükselmesine yol açmış mıdır? Müzakerelerin esas mihverini teşkil eden husus yıllardan beri ısrarla yürütülen bir ekonomi politikası, bir zihniyet, bir felsefedir. Bu itibarla müzakere mevzuu bütün milletçi yakinen ilgilendirir.

D.P. iktidarının, türlü masrafları karşılamak hususunda büyük ölçüde Merkez Bankası kaynaklarına ve dolayısıyla yeni para ihraçına, emisiyona tevessül etmiş olduğu malumdur. Emisyon ile karşılanan masraflar meyanında bütçe masrafları, iktisadî devlet teşekküllerinin masrafları, tarım kooperatiflerinin destekleme mübayaaları, fiyat farklarını kapatmak üzere ihracat maddelerine ödenen primler vardır, bu masraf politikasına muvazi olarak Hükümet, bir müddettir elde ettiği büyük dış ödeme imkânlarına ve Merkez Bankası emisyonu vasıtasıyla temin

ettiği iç kaynaklara istinaden, çeşitli tesis ve fabrikaların inşaatını ihtiva eden bir kalkınma politikasına girişmiş bulunuyordu.

Muhalefet, yerli ve yabancı mütehassıslar, bir kısım kaynakları emisyon ve dolayısıyla enflasyon vasıtasıyla sağlanan bir kalkınma politikasının ergeç iflâsa mahkûm olduğunu, bıkmadan ve usanmadan söylediler. Okuyucularımız, enflasyon ile kalkınma olamayacağı görüşünü, yıllardır Forum'da savunduğumuzu bilirler. D.P. tarafından tutulan yolun sonu kötüdür ekonomi alt üst olacaktır, dış ödeme imkânlarımız azalacak-

tır, borç yükü, altından kalkılamıyacak seviyeye çıkacaktır, fiyatlar ok gibi fırlıyacaktır şekilde müteaddit ikazlar yapıldı, bu yolda fikirler ileri sürüldü.

Bunların hiç birine kulak asmayan D.P. iktidarı enflasyon siyasetine devam etti. Neticede ne oldu Muhalefetin, yerli ve yabancı mütehasısların söyledikleri birer birer tahakkuk etti. Nihayet 1958 senesinde, işler büsbütün çıkmaza girdiği zaman, dış ödeme imkânlarımızın tamamen tükendiği bir sırada, hükümet ecnebi dostlarımıza müracaat ederek yardım talebinde bulundu ve sekiz yıldır ısrar ve inatla takibedilen politikaya son vereceğini vadetti. 4 Ağustosta yapılan % 220 nispetindeki devalüasyon, enflasyon politikasının tasfiyesi teşebbüsünden başka bir şey değildir. Bu suretle, enflasyon politikası, bizzat bu politikayı yürütenler tarafından fiilen mahkûm edilmiş oluyordu.

İşte Bütçe müzakereleri, bu esas çerçevede dahilinde cereyan etmekte ve bunların mihverini de, bütün bir politikanın, bütün bir felsefenin muhasebesi teşkil etmektedir.

Bu bakımdan şöyle bir mesele ortaya çıkıyor : Acaba sekiz yıldır pervasızca enflasyona başvuranlar, 4 Ağustostan sonra almaya teşebbüs ettikleri istikrar tedbirlerini ne şekilde izah ve müdafaa edeceklerdir, bu kararları, evvelki tutumlarıyla nasıl telif edeceklerdir. Az bir müddet evvel, D.P. ileri gelenlerinin, "istikrar ne demekmiş müvazene ne demekmiş" şeklindeki beyanları kulaklarımızı hâlâ çınlatırken, memleketin realitelerinden uzak bazı kitâbîlere ait düşüncelerin istihfaf ile karşılandığını hatırlarken, 180 derecelik bir dönüş yapılarak, müvazene ve istikrar düşüncelerinin D.P. tarafından nasıl benimsendiğini öğrenmek doğrusu merakı mucip olmakta idi.

Fakat, sözlerimiz yanlış anlaşılmasın, mesele sadece bir kelime oyunundan, mefhumlarla cambazlık yapmaktan ibaret değildir. Yeni politikanın izah şeklinde ve müdafaa tarzındaki ehemmiyet, sadece kötü bir vaziyetten sıyrılma hususundaki hüner gösterilmesi değildir. Mesele çok daha derin, çok daha şumullüdür. İstikrar politikası bir bütün teşkil eder ve sadece bazı maddî tedbirlerden i-

baret kalamaz. İstikrarın muvaffakiyeti, her şeyden önce, onun lüzumuna samimî olarak inanmaya, ve bu hususta itimadı tesis etmeğe bağlıdır. Kendisinden bir çok fedakârlıklar istenen millette güven yaratılmadır.

Yeni politikanın samimî bir şekilde yürütüleceğine ve muvaffakiyete kadar bunda sebat edileceğine dair umumî kanaat hasıl olursa, çeşitli zümrelerden fedakârlık beklenebilir. İşte yeni politikanın izah tarzı bu bakımdan mühimdir. Müdafaa, itimat verici midir, güven telkin edici midir?

Bütçe müzakereleri sırasında Maliye Vekilinin bütün gayretleri, D. P. iktidarının iktisadî siyasetinde hiç bir değişimin vukubulmadığını göstermeğe matuf olmuştur. Maliye Vekiline göre eski siyasetten riicu etmek mevzuubahis değildir. Hedef aynıdır, siyaset aynıdır, vasıtalar aynıdır.

Hiçbir şeyin değişmediğini ispat etmek için Maliye Vekili, 5 nci Menderes hükümetinin 4 Aralık 1957 de Mecliste okunan programını hatırlatmaktadır. Bu programda, bütçelerin muvazeneli olarak tanzim edileceği, iktisadî devlet teşekkülleri açıklarının bertaraf edileceği, banka kredilerinin murakebe edileceği, makul ve tabii bir fiyat nizamının tesis edileceği vâdedilmisti. Maliye Vekili bu programı tatbik etmek için hükümetin derhal çalışmalara başladığını bildirmekte ve 4 Ağustos kararlarının bu programın tatbik edilmesinden başka bir şey olmadığını ilâve etmektedir.

Şayet 4 Aralık ile 4 Ağustos arasındaki müddet olmasaydı ve bu müddet zarfında hükümetin icraatı olmasaydı, belki Maliye Vekilinin görüş tarzını kabul etmek mümkün olabilirdi. Ne yapalım ki, bizzat hükümetin 4 Aralık 1957 ile 4 Ağustos 1958 arasındaki icraatı, Maliye Vekilinin izah şeklini katî şekilde tekzip ediyor. Filhakika 4 Aralık ile 4 Ağustos arasında ne yapıldı. Enflasyona devam edildi. Hattâ denilebilir ki yedi, sekiz yıldan beri devam eden enflasyonun en şiddetli ve zararlı devresi 4 Aralık ile 4 Ağustos arasındaki müddete tesadüf eder. Kısaca rakkamlara bakalım: Tedavüldeki banknotların hacmi Aralık 1957 de 3199 milyon lira iken Ağustos 1958 de

3825 milyon liraya yükselmiştir. Şu halde emisyon hacmi sekiz ay gibi bir müddet zarfında 626 milyon lira kadar yani % 20 nispetinde yükselmiştir. Bu artış nispeti Türkiye için dahi bir sür'at rekoru teşkil eder. Para hacmindeki bu artışın sebebi nedir? Devlet İktisadî Teşekkülleri ve benzeri müesseselerin aynı devre zarfında Merkez Bankasına, vasıtalı veya vasitasız şekilde, kırdırdıkları senetler kıymetinin 610 milyon liraya yükseldiği kaydedilirse, sebep meydana çıkar. Bu rakkamlar, devlet iktisadî teşekküllerinin kendi kendilerine yeter hale getirileceğine dair 4 Aralıkta yapılan hükümet beyanının tatbikatta ne şekil aldığı göstermeğe kâfidir. 4 Aralık ile 4 Ağustos arasında süratlandırılan enflasyonun fiyat nizamını büsbütün altüst etmiş olduğu izahından varestedir.

Yukarıdaki rakkamlar, Maliye Vekilinin 4 Ağustos kararlarının, 4 Aralıktan beri tatbik edilen hükümet programının devamından ibaret olduğuna dair iddiasının kabulünü imkânsız kılar.

Hakikat şudur: 4 Aralıkta enflasyon durdurulmamış, bilâkis büsbütün hızlandırılmıştır. Bu sonuncu şiddetli enflasyon dozu ekonomiyi altüst etmiş, dış tediye imkânlarımızın durumu 1958 de büsbütün vehamet kespemmiştir. Bu şartlar altında, hükümet ecnebi dostlarımızdan yardım talebinde bulunmuş ve bilindiği üzere, 4 Ağustos tedbirlerine başvurmak zorunda kalmıştı.

Maliye Vekilinin istikrar programını izah ve müdafaa şeklinden anlaşılıyor ki D.P. iktidarının zihniyetinde hiçbir değişiklik olmamıştır. İşte üzerinde durulması icabeden asıl mühim mesele budur.

Maliye Vekili tarafından yapılan bütçenin takdim nutkuna cevaben konuşan C.H.P. Grup sözcüsü İsmail Rüştü Aksal, hem 4 Ağustos hâdiselerini tahlil ederken, hem de 8 yıldır öne sürülen kalkınma iddialarını tetkik ederken, isabetli olarak, bu değişmiyen zihniyet meselesi üzerinde ısrarla durmuştur.

Aksal, 4 Ağustos kararlarının, eskiden beri devam eden bir politikanın "Yeni bir merhalesi" olmayıp, hakikatte yıllardır devam eden enflasyonun tasfiyesi mahiyetinde olduğunu

göstermiştir. Konuşmasının ilk kısmında, Aksal, hükümetin memleketi enflasyona nasıl sürüklemiş olduğunu izah ederek, fiilî gidış ile hiçbir zaman enflasyon tehlikesini kabul etmeğe yanaşmamış olan hükümetin nikbin beyanları arasındaki tezadı ortaya koymuştur. Aksal, Türk hükümetinin Avrupa İşbirliği Teşkilâtına haziran 1957 de sunmuş olduğu muhtıradan parçalar okuyarak, hükümetin, İşbirliği Teşkilâtına, Türkiye’de durumu şu şekilde tarif ettiğini kaydetmiştir: “Türkiye ekonomisinin bugün karşılaştığı güçlükler, esas itibarıyla, haddinden fazla çabuk, haddinden fazla şey yapmaya teşebbüs edilmesinden doğmuştur”. Aksal’ın çıkardığı netice şudur: İktidar, İşbirliği Teşkilâtı ile müzakerelerinde gerçekleri olduğu gibi kabul ederken, dahilde, efkârı umumiyeye karşı, gerçekleri perdelemeye devam etmektedir.

İktidar 4 Ağustos kararlarının vehamet ve ciddiyetini kabule hâlâ yanaşmadığı gibi, kalkınma hususunda propagandasını, ilmî ve medenî dünyaca müstereken kabul edilen kıstaslara göre değil, perakende tesis ve fabrikaların sayılması, münferit maddelere ait istihsal rakkamlarının sıralanması suretiyle yürütmektedir. C.H.P. sözcüsünün belirttiği üzere, münakaşa, perakende eserler, münferit kapasite veya istihsal rakkamları üzerinde değil, bütün memlekette iktisadî faaliyetlerin muhassalası olan millî gelir rakkamları ve millî gelirin seyri üzerinde cereyan etmelidir. Oysa şî, sabit fiyatlarla millî gelirimizin artışında son seneler zarfında bariz bir yavaşlama olmuştur. Nüfusun da çok hızlı arttığı nazarı itibare alınır, nüfus başına düşen millî gelirin seyri tatmin edici olmaktan büsbütün uzaktır.

Şu halde, bu yavaşlamanın sebepleri nedir? C.H.P. sözcüsü, bu münasebette, hakikaten sayanı dikkat fikirler ortaya atmıştır. Millî gelirin yavaşlaması iki başlıca sebebe atfedilebilir: 1) Yatırımların hacim ve nispet itibarıyla kifayetsizliği. Yatırımların millî gelire nispeti 1954 senesinde % 14 iken 1957 senesinde % 11’e düşmüştür. Yatırımların millî gelire nispeti kıstasını alarak durumumuzu komşu memleketlerle mukayese edersek, bizdeki nispetin, Suri-

ye, Lübnan ve İsrail’den daha alçak olduğu meydana çıkar. Bu mukayese “görülmemiş kalkınma” iddiasının ne kadar temelsiz olduğunu gösterir. Son seneler zarfında yatırımların düşmesinin başlıca sebebi enflasyonun tesirleridir. Bu tesirler bilhassa hususî sektörün yatırımlarında bâriz şekilde hissedilmektedir.

2) Millî gelirdeki duraklamanın ikinci sebebi ise, yatırımların tereküp şeklidir. Bu hususta İsmail Rüştü Aksal gayet enteresan rakkamlar zikretmiştir. Tahlil yapılırken, yatırımlar iki kısma ayrılmaktadır: a) Doğrudan doğruya mal istihsaline münfer olan yatırımlar, b) diğer yatırımlar. Rakkamlara nazaran, son yıllarda Türkiye’de, doğrudan doğruya mal istihsaline münfer olan yatırımların mecmu yatırımlar dahilindeki nispeti % 30 un altındadır. Bu

nispet Avrupa memleketlerindeki nispetin çok altındadır.

Bu tahlilleri ihtiva etmesi itibarıyla C.H.P. nin bu seneki bütçe tenkidinde, meselelerimize yeni bir zaviyeden bakıldığı, bilhassa mümkün olan yatırım problemlerinin yapıcı bir tarzda ele alındığı anlaşılır. Bu, ümit verici bir inkişaftır. Fakat, esas dâva, daha yukarıda da belirttiğimiz gibi, zihniyet dâvasıdır. Bugünkü meselemiz, karaya çarpmış olan ekonominin yüzdürülmesi meselesidir. Geminin yeniden yol alması, her şeyden önce yüzdürülmesine bağlıdır. Bunun için de gerçeklere arka çevirmemek, gerçekleri olduğu gibi kabul etmek icabeder. Maalesef, D. P. nin eski zihniyeti ve kötü itiyatları devam ettikçe, gerçeklerin kabulüne yanaşmayacaktır. Endişemizin sebebi de budur.

Londra'daki uçak kazasında hayatlarını kaybeden vatandaşlarımıza Tanrıdan rahmet ve ailelerine başsağlığı diler, kurtulanlara büyük geçmiş olsun deriz.

Onbeş Günün Notları

LONDRA ANLAŞMALARI

Kıbrıs meselesine nihai bir hâl çaresi bulmak maksadiyle İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve bu üç Devlet tarafından Kıbrıs’taki Türk ve Rum Cemaatlerinin temsilcileri olarak resmen tanınan Başpiskopos Makarios ve Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasa Projesi; Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs arasında bir Garantî Andlaşması Projesi ile Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasında bir İttifak Projesi; Kıbrıs’ta İngiltere’ye tanınan askerî kolaylıklar ve nihai andlaşmaların hazırlanması ve idarenin Kıbrıs Cumhuriyetine devredilmesi için yapılacak hazırlıklarla görevli komisyonlar hakkındaki birer vesikayı imzalamışlardır.

Bu Notta, bu dökümanların teferuatlı tetkikini bir inceleme yazısına

bırakarak, dökümanların eksik tarafları üzerinde duracağız.

Bu eksiklikleri şu şekilde özetlemek kabildir: Kıbrıs statüsünün muhafaza edileceğine dair garantilerde eksiklikler; askerî üs ve kolaylıklar bakımından eksiklikler; vatandaşlık konusundaki eksiklikler; iktisadî ve malî konulardaki eksiklikler; veto konularındaki eksiklikler; Kıbrıs Cumhuriyetinin idaresine Türk azınlığının katılması konusundaki eksiklikler.

A — Kıbrıs’ın Milletlerarası Statüsünün Muhafaza Edilmesi Konusundaki Garantilerde Eksiklikler:

1 — Türkiye’ye, Kıbrıs Cumhuriyetinin Enosis’e kısmen veya tamamen karar vermesi veya bu hususta ciddi hareketler vukuu hâlinde, Yunanistan

ve İngiltere'yle istişareden sonra, Kıbrıs'ta münferiden müdahalede bulunma hakkı tanınmıştır. Ancak, buna benzer bir müdahale hakkının, Yunanistan'ın NATO'dan çekilmesi hâlinde bahis konusu olması gerekirdi. Zira, iki cemaati temsil eden milletvekillerinin ve Cumhurbaşkanıyla Yardımcısının samimiyetle işbirliği yapmaması halinde, yeni Anayasasının getirdiği çok muğlak sistemin işlemesi mümkün olamaz. Bunun mümkün olması da, pratikte, kendi cemaatlerine tesir edecek olan Türkiye'nin ve Yunanistan'ın iyi niyetine bağlıdır. NATO'dan çekilmiş bir Yunanistan'la, Türkiye'nin, bu tarzda bir işbirliği yapabilmeleri ise kat'ıyyen mümkün olamaz. Şu halde, Londra Anlaşmasında bu ihtimalin kat'iyetle derpiş edilmesi gerekirdi.

2 — Bunun gibi, Kıbrıs'ta komünistlerin seçim yoluyla iktidarı ele almaları hâlinde de, bu Anlaşmaların yürümesi pratikte mümkün olamayacaktır. Bu mahzuru ortadan kaldırmak, müdahale hakkının vasıtalı tecavüz hâlinde de mevcut olduğunu söylemekle mümkün olamaz. Komünist Partisi Türkiye'de ve Yunanistan'da kanun dışıdır. Binaenaleyh, bu partiyi Kıbrıs'ta kanun dışı ilân eden bir hükmün Anayasada yer alması lâzımdır. Bundan başka, Türkiye ve Yunanistan'ın beraberce izin vermedikleri Partilerin Kıbrıs'ta kurulmasını önlemek lâzımdır.

B — Askerî Üs Konusundaki Eksiklikler :

Anlaşmaya göre, Kıbrıs Cumhurbaşkanı ile Yardımcısı beraberce aksine karar vermedikleri takdirde, Türkiye Kıbrıs'ta ancak 650 kişilik bir birlik bulundurabilecektir. Bu birlik, bir Kıbrıs birliğiyle ve 950 kişilik bir Yunan birliğiyle aynı karargâhta üslenecektir. Bu Kıbrıs birliğinde de Rum sayısı Türk sayısından fazla olacaktır. Zira, 2.000 kişilik Kıbrıs Ordusunun %40 ı Türklere, %60 ı ise Rumlardan tereküp edecektir. Bu Türk birliğinin Anadolu sahiliyle doğrudan doğruya lojistik irtibatı da mevcut olmayacaktır. Bu durumda, bu birlik vasıtasıyla müdahale hakkının kullanılması bahis konusu olamaz. Türkiye'nin, her siyasî konjenktürde, Anadolu sahilinden Kıbrıs'a asker sevketmesinin ise mümkün olamayacağı aşikârdır. Müdahale müessir olarak, ancak, Kıb-

ris'ta ayrı olarak sahilde üslenmiş, hiç olmazsa, bir tugaylık bir birlikle yapılabilir. Bugünkü hâlde, Türkiye'ye tanınmış olan müdahale hakkının fiilen hiçbir kıymeti yoktur; ve bu 650 kişilik birlik tamamen semboliktir.

C — Vatandaşlık Konusundaki Eksiklikler :

Londra Anlaşmasında, Kıbrıs Türklerine ikinci tabiiyet olarak dahi Türk vatandaşlığı tanınmamıştır. Halbuki, Kıbrıs büyük bir ihtimalle Commonwealth içinde kalacak ve bu suretle Kıbrıslılar, Kıbrıs vatandaşlığı yanında Commonwealth'e dâhil olmanın verdiği bazı haklardan faydalanacaklardır. Kıbrıslı Türklere, aynı zamanda Türk vatandaşlığının ve mütakabilen de Kıbrıslı Rumlara Yunan tabiiyetinin tanınmasının, buna külliyyen aleyhtar olan Yunanistan'a ve Kıbrıs Rumlarına ne kaybettireceğini anlamak kabil değildir.

Öyle anlaşılıyor ki Birinci Mac Millan Plânının tanınmış olduğu bu imkân, hükümetin bu plânı reddetmesiyle tamamen ortadan kaybolmuştur.

D — İktisadî ve Malî Konulardaki Eksiklikler :

Londra Anlaşması, vergilerin vaz'ı ve tarım reformlarıyla ilgili sağlam bazı garantiler getirmiştir. Fakat, bazı konuların da eksik kaldığı maalesef görülmektedir.

1 — Türkiye'ye malî yardımda bulunmak hakkı, sadece, Türk Cemaatinin kurduğu kültür, eğitim, spor ve hayır cemiyetlerine tanınmıştır. Halbuki, esasen Rum çoğunluğuna nisbetle refah seviyesi bakımından çok aşağı bir durumda bulunan azınlığımıza, Cemaat Meclisi tarafından idare edilmek üzere, Türkiye tarafından iktisadî yardım yapılması imkânı tanınmamıştır. Halbuki, Türkiye, Türklere fert olarak kredi verebilmek, hibede bulunabilmek, Türk işçi ve işveren sendikalarına ve Türk belediyelerine iktisadî ve teknik yardım yapabilmek, Türklere meskûn köylerin ihtiyaçlarını karşılamak, sırf Türklere mahsus sair yatırımlar yapabilmek imkânına sahip kılınmalıdır.

2 — Anlaşmalarda, muhaceret konusuna hiç temas edilmemiştir. Fakat, bu konu, Adanın ve Kıbrıslı Türklerin istikbâli bakımından en az vergi ve

tarım reformu meseleleri kadar önemlidir. Gerçekten, Yunanistan daima dışarıya muhacir ihraç eder. Kıbrıslı Rumlar da yılda 5.000 civarında dışarıya göç etmektedirler. Kıbrıs Hükümeti (ki ekseriyeti Rumların elinde olacaktır) Yunanistan'la işbirliği etmek suretiyle, hem Kıbrıs'tan harice Rum muhaceretini durdurabilir; hem de Yunanistan'dan Kıbrıs'a muhacereti teşvik edebilir. Bu suretle, bir müddet sonra, Kıbrıs'taki Rum ekseriyetinin kuvvetini arttırması kabildir. Böyle olunca, anlaşmalarda bulunacak hukukî garantiler ne olursa olsun, Türk azınlığına tanınan hakların azaltılması ve hattâ Kıbrıs Cumhuriyetine Enosis imkânının tanınması yolunda bir cereyan dünya halk oyunda kolaylıkla revaç bulur ve bu cereyana karşı Türkiye'nin tek başına karşı durması çok güç olur.

Anlaşmada, ayrıca, Kıbrıs'tan harice Türk muhaceretini, Türk Cumhurbaşkanı veya Cemaat Meclisinin kararıyla takyit etmenin mümkün olduğuna dair hükümler konması zarureti vardır.

3 — Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısına, Türk azınlığına ayrıca muamele yapıldığı hâllerde, Bakanlar Kurulu kararlarını, bütçeyi ve sair kanunları, iptâl edilmek dileğiyle, Anayasa Mahkemesine sevk etmek hakkı tanınmıştır. Ancak, alelâda idarî tasarruflarda ayrıca muamele yapılması hâlinde ne gibi bir yol tâkip edileceği belli değildir. Bu konuda, Radcliffe Tasarısı bile, bir nevi Devlet Şûrası tesisini derpiş etmişti. Böyle bir kurulun Anayasa Projesinde derpiş edilmeyişi çok önemli bir eksikliklerdir.

E — Veto Meseleleri :

1 — Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısının Anayasa Mahkemesine sevk ettiği mevzuat, dâvanın devamınca, icabında Temsilciler Meclisi tarafından geçici olarak yürürlüğe konabilir; bu imkânın sadece Anayasa Mahkemesince tanınması gerekirdi.

2 — Savunma işlerinde Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısına, iç emniyet işlerinde olduğunun aksine, askerî birliklerin konusu konusunda veto hakkı tanınmış değildir. Bu, bilhassa, Türkiye'nin müdahale hakkının istimalinin kabil olabilmesiyle ilgili çok önemli bir meseledir. Bu hususta da Türk

Cumhurbaşkanına veto hakkının tanınması gereklidir.

F — İdareye Türk Azınlığının Katılması :

1 — Bakanlar Kurulunda 3 Türk bakana mukabil 7 Rum Bakan olacaktır. Halbuki, bu nisbet Birinci ve İkinci Mac Millan Plânlarında 2 Türk mukabil, 4 Rum idi ki bu sonuncu nisbet daha çok bizim lehimizeydi.

2 — Polis ve jandarma kuvvetlerinde nisbet %30 Türk ve %70 Rum olarak tesbit edilmiştir. Halbuki, yine Anlaşmanın metninden bugün emniyet kuvvetlerindeki Türk nisbetinin daha fazla olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Zira, Anlaşmada, hâlen Türklerin nisbeti daha fazlaysa, mevcut Türk personelin işine son verilemeyeceği yazılıdır. Binaenaleyh, ilerisi için daha düşük bir nisbeti kabul etmiş bulunuyoruz. Halbuki, emniyet kuvvetleri için de Kıbrıs Ordusundaki nisbetten daha aşağıya düşülmemeliydi. Bu konunun, Türkiye'nin müdahale hakkını bilfiil kullanabilmesiyle de yakın ilgisi olduğu açıktır.

3 — Yüksek Hâkimlik Şûrasında 2 Rum, 1 Türk ve iki oya sahip bir tarafsız hâkim bulunacaktır. Halbuki, Anayasa Mahkemesinde teker reye sahip 1 Türk, 1 Rum ve 1 de tarafsız vardır. Bu durumda, iki cemaat mensupları arasındaki hukuk ve ceza davalarına bakacak muhtelit mahkemelerin terekküp tarzını tesbit edecek olan bu Şûrada, vaziyetimiz pek o kadar kuvvetli sayılamaz.

G — Anlaşmalardaki eksiklikler işte bunlardır. Fakat, bunun yanında iki büyük mahzuru daha zikretmek gerekiyor.

1 — Evvelâ, «taksim ve müşterek idare prensiplerinin bağdaştırılması» formülü kabul edilmiş olsaydı, Adanın muayyen bir bölgesinde, icabında fiilen işgal edip idaresini ele alacağımız ve hükümrancılık hakkı Türkiye'ye tanınmış bir bölgeye sahip olmaktan vazgeçmiş bulunuyoruz. Böyle bir bölge, mezkûr formül tahtında Türkiye'ye verilebilir; fakat, muahedeyle tesbit edilecek muayyen hâller dışında, Türkiye bu bölgedeki hükümrancılık haklarının istimalini, savunma, diplomasi Hükûmetine terk edebirdi.

2 — Saniyen; yeni sistem çok kompleksdir. Bu sistemin işlemesi devamlı

surette psikolojik çatışmalara sebebiyet verecektir. Hernekadar, Kıbrıs için bulunacak herhangi bir hâl çaresi bu gibi çatışmaları tamamen ortadan kaldıramıyacaktı. Fakat, Kıbrıs vatandaşı Kıbrıslı Türklerin, başlarında Devlet Reisi olarak Başpiskopos Makarios'u veya Temistekleş Derviş'i görmeleri, Türk azınlığının sınırlarını teskin edecek bir yol olmasa gerektir.

(G) paragrafında temas ettiğimiz konular dışındaki diğer eksikliklerin, nihai Anayasa ve Anlaşma metinleri hazırlanırken düzeltilmesi mümkün olabilir. Bu hususu, Dışişleri Bakanlığının bilhassa nazara alması lâzımdır.

Milletvekilleri Ödeneklerine Zam Karşısında C.H.P. nin Tutumu

Milletvekili ödeneklerine zam tasarrısı, bilindiği gibi, âdeta bir sür'at rekoru kırarcasına, söylenti halinden kanun haline geçmiş bulunuyor. Böylece, bu teklifi savunan sayın milletvekillerimizin izhar ettikleri endişelere artık mahal kalmamış, kendilerinin Altındağ mahallesinde ikamet etmek ve açığı dükkânında yemek yemek gibi acıklı bir duruma düşmeleri tehlikesi çok şükür bertaraf edilmiştir. Bu teklifin Meclise getiriliş şekli ve D.P. li milletvekillerinin bunu C.H.P. ye maletmek hususunda kullandıkları ibret verici taktik de ayrı bir hikâyedir. Okuyucularımızın, en saf insanları dahi aldatma kabiliyetinden mahrum olan bu manevranın gerçek mahiyetini ve hâdisenin cereyan şeklini gayet iyi bildiklerini tahmin ediyoruz.

Ancak, işin esası ve oluş tarzı hakkında ne hüküm verirsek verelim, şu anda milletvekili ödeneklerine zam konusunda bir olupbitti ile karşı karşıya bulunmaktayız. Mesele kesinleşmiş ve işin bu cephesi artık kapanmıştır. Yalnız, bu konunun henüz kapanmayan ve bütün önem ve hassasiyetini muhafaza eden diğer bir cephesi vardır: C.H.P. nin zam karşısında takınacağı hareket tarzı.

Bahis konusu kanun Meclisten çıktıktan sonra vatandaşların zihinlerinde derhal beliren düşünce şuydu: «Acaba C. H. P. milletvekilleri şimdi ne yapacaklar? D. P. çoğunluğu tarafın-

dan gerçekleştirilen bu zammı alacaklar mı, almıyacaklar mı? Teklife kırımı oy vermek güzel. Fakat bu, sadece plâtonik bir jest olarak kaldığı takdirde şüphesiz hiç bir kıymet ifade edemez. «Almak veya almamak: İşte mesele burada.»

Halk efkârınca büyük bir hassasiyetle takip edilen bu mevzuda C. H. P. den beklenen ideal davranış, D.P. çoğunluğunun kabul ettiği bu zammı elini dahi sürmiyerek olduğu gibi hazıneye bırakmaktır. Bu hareket, hiç şüphesiz ki, milletvekili ödeneklerini indirmeyi açıkça taahhüt etmiş bulunan bir partinin bu durumda yapacağı en tabii ve en mantıklı -aynı zamanda da en dürüst ve ahlâkî hareket olurdu. Bunun yanında, ikinci bir şık, zamların tahsil edilerek -Grup Başkan Vekilinin de ifade ettiği gibi- tamamen «ulvî gayeler uğruna hasredilmesi» idi. Meselâ, bu paranın tamamını Kızılay'a veya başka bir hayır müessesesine bağışlanabilir, yahut da, partizan idarenin mağdurlarına yardım gayesiyle bir fon tesis edilebilirdi. Nihayet, gene şayacı kabul olan üçüncü bir şık da -ilk ikisi kadar «ulvî» olmamakla beraber- zamların tamamının parti emrine tahsis edilmesi idi. Herhalde, bu üç şıkta da matlup olan cihet, zam miktarından bir tek kurşun dahi C. H. P. milletvekillerinin ceplerine girmemesiydi.

C. H. P. bugüne kadar bunlardan hiçbirini yapmadı. Yalnız, Parti Meclis Grubu 20 Şubat tarihinde kısa bir tebliğ yayınladı. Tahsil şekli Meclis Grubu tarafından tesbit edilecek «şimdilik» 1.500.000 liranın Parti Meclisi emrine tahsis edileceğini bildiren bu tebliğde bir «idare-i maslahat» koku su sezmemek kabil değildir. Tebliğin ifadesinden, zam miktarının tamamının değil, fakat her milletvekilinin sahayet derecesine göre «gönlünden ne koparsa» bağışlayacağı miktarın partiye bırakılacağı anlaşıyor. İhtimal, bazı milletvekilleri ellerine geçecek zam farkının tamamını partiye vereceklerdir; fakat, buna mukabil, bazıları da bunun ya pek azını verecekler, ya da hiç vermiyerek parayı rahatça ceplerine yerleştireceklerdir. Grup tebliğinde ifadesini bulan formülün, alacakları fazla paralardan vazgeçmeğe razı olmayan milletvekillerini kaybetmek endişesinden doğduğunu tahmin etmekle herhalde yanılmadığımızı zannediyoruz.

Şimdi, açıkça söylemek lâzımdır ki, C. H. P. nin bu meselede takınmış olduğu tavır kâfi derecede net ve ber- rak değildir. Parti, böyle tâvizli bir yo- la gitmekle kendisinden bekleneni yapmamış ve milletvekili ödenekleri- ni indirme taahhüdü ile telifi ka- bil olmayan bir tutum seçmiştir. Bu de- rece nâzik ve önemli bir dâvada, bir- kaç milletvekilini kaybetme bahasına da olsa, çok daha titiz davranması ve prensiplere mutlak surette bağlılığını göstermesi gerekirdi. Bunu yapma- makla hata etmiştir.

Belki bizim bu görüşümüzü aşırı derecede idealist ve mutaassıp bulan- lar, ve siyasî realiteleri nazarı dikka- te olmadığımızı ileri sürenler olacak- tır. Bu iddia, şimdiye kadar alışılmış ölçülere göre doğru olabilir. Ancak biz, bu memlekette idealizmin bayrak- tarlığını yapan, büyük vatandaş kü- tlelerinin yarın için kendisine ümit bağladığı bir partinin, artık eski ölçü- lere göre değil, yeni ölçülere göre ha- reket etmesi, alabildiğine idealist ve alabildiğine samimî davranması ge- rektiğine inanıyoruz. Bundan sonra böyle davrandığı takdirdedir ki, mille- tin güvenine lâyık olunabilecektir.

Kaldı ki, bu konudaki görüşümüz siyasî realizmden de uzak değildir. Bi- lâkis, güzel bir tesadüf eseri olarak, o- nun icaplarına da tam uygun düşmek- tedir. Bunu anlamak için, C.H.P. nin, ödenek zamlarına el sürmeyerek bun- ları hazineye terketmek gibi bir jest mukabilinde memleket ölçüsünde ka- zanacağı muazzam prestiji düşünmek kâfidir sanırız. Diğer taraftan, şurası da muhakkaktır ki, paramın câzibesine dayanamayan merkantilist zihniyetli beş, on kişinin atılması ile parti kuv- vetinden kaybetmiş olmayacak, aksine, böyle bir ameliyattan bünyesi temiz- lenmiş ve zindeleşmiş olarak çıkacak- tır.

Nihayet, zamları hiç almamak key- fiyetinin bir de D.P. üzerinde yapaca- ğı tesir düşünülün, C.H.P. bu şekilde hareket etmekle, zam teklifini kendi üzerine atmak isteyen D.P. ye en sus- turucu ve ezici darbeyi indirmiş ola- caktır. Demokrat milletvekilleri, hiç söz götürmeyen böyle bir tutum karşın- da, milyonlarca vatandaşın yakıcı na- zarları üzerlerine çevrilmiş olarak, tek fail ve tek mes'ul durumunda, bu işi bütün vebâli ile başbaşa ve yapıya- nız kalacaklardır. Siyasî realizmden

bahsedilenler, acaba bu zaferin sağlı- yacağı siyasî kazançları hiç hesapla- mışlar mıdır?

Hülâsa, gerek politika ahlâkı ve idealizm, gerekse pratik mülâhazalar ve realizm, bu meselede C.H.P. ye ay- ni yolu göstermektedir. Yarının iktida- rına namzet olan parti, millet huzurun- da samimiyetini ve taahhütlerine baĝ- lılığını isbat bakımından aramakla bulamayacağı mükemmel bir fırsat karşısında bulunuyor. Bu fırsatı kullan- mak için vakit henüz geçmemiştir. C. H. P. nin başında bulunanlardan, or- talama formülleri ve yarım tedbirleri bir tarafa bırakarak, meseleyi yeniden ele almaları ve ahlâk ile aklın müşte- reken gösterdikleri yolu bir ân önce tutmalarını bekliyoruz..

Bu Bir Taktik Değildir

C. H. Partisi, 1957 seçim beyanna- mesinde, milletvekilleri tahsisatının çok yüksek (2800 lira) olduğunu naza- rı itibare alarak bu tahsisatın indiril- mesini millete karşı taahhüt etmiştir. Seçimlerden bir müddet sonra da, C. H.P. milletvekilleri, milletvekillerinin tahsisatlarını tespit eden 1757 sayılı kanunun 6478 sayılı kanunla deĝiştirilen 1 inci maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesine dair bir kanun tek- lifi getirmiştir :

«Şu kadar ki bu tahsisat 1 inci de- recedeki devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarlarının on ikide birini aşamaz.»

Bundan 11 ay önce verilir B. M. Meclisine tevdi edildiği zaman (Mec- listeki müzakereler esnasında C.H.P. mebuslarının sarahaten belirttikleri gibi,) tahsisatların azaltulmasını istih- dal eden bu tasarı, D. Parti çoğunluğu tarafından bir zam tasarısı haline ge- tirilmişti. Ve denilmiştir ki,

«C. H. Partisi mebusları tekliflerini Meclise verdikten sonra mebus maça- larına zam yapılması için giriştikleri kampanya ile memurlara zam teklifi tahakkuk ettikten sonra, kendi teklif- lerini geri almamışlardır. Bu suretle, mebus tahsisatlarına zam yapılmasını esas itibariyle C.H. Partisi teklif et- miştir.»

Bu ne biçim bir C. H. Partisi teklif- didir ki, teklif sahipleri, hem de grup kararı ile, bu teklifin aleyhine rey kul- lanmışlar, ve fakat D. Partililer teklifi

kanunlaştırmışlardır. Hatta C. H. P. nin, kanunun müzakeresi sırasında, sarahaten ve açıkça maçaşların, 1900 lira civarında olması gerektiğini söy- lemesine karşılık, Demokratlar, bunu kabul etmeyip 4000 liradan fazla ol- masını sağlamışlardır.

Halk efkârını C. H. Partisi aleyhine çevirebileceklerini bu küçük taktik- lerle zanneden Demokratlar, bunda bi- le muvaffak olamamışlardır. 5000 lira- ya yaklaşan tahsisatı ceplerine indiren D. Partili mebuslar, kısa vadeli maddi menfaatleri için, gerek halk efkârının ve gerekse seçim bölgelerindeki seç- men vatandaşların reylerini de kay- betmişlerdir.

Muhalefetin teklifini 11 ay komis- yonlarda beklendikten sonra, kendi sa- mimi zam arzularını, neticede C. H. Partisinin zam teklifi gibi Meclise ge- tirme taktiği muvaffak olamamış bir oyun olduğu gibi, aynı zamanda siya- sî dürüstlikle de kabili telif değildir. Zam istemediği halde, «Hayır sen zam istiyorsun» diyen bir zihniyete dünya- nın hiç bir yerinde tesadüf edilemez. Eğer Demokrat Parti mebusları, mil- letvekili maçaşlarına yapılan zammın hakikaten C. H. Partililer tarafından yapıldığına kami iseler, 1950 den bu yana çıkarttıkları antidemokratik ve Anayasaya aykırı kanunları da C.H. Partisinin çıkartmış olduğunu bir ka- rarla ilân ediverip, bütün günahlar- dan kurtulsalar çok yerinde ve muvaf- fak bir taktiğe müracaat etmiş olurlar!

Sendikacılar Sussunlar mı ?

Bir çok hürriyetlerimiz gibi sendika hürriyetimiz de âdeta mânasını kay- betmiş durumdadır. Bu hürriyet de yalnız mevzuatla değil, sendika faali- yetlerine karşı gösterilen yersiz ve haksız tepkilerle geniş ölçüde zedelen- mektedir. Tenkitlere tesamüh göster- mek ve tenkitleri serinkanlılıkla karşı- lamak itiyadını bir türlü elde edeme- dik. Hele muayyen selâhiyet ve kud- retlere de malik olursak tenkitler ve haklı beyanlara karşı haşin olmaktan da çekinmiyoruz. Bu tutum son olarak Zonguldak Maden İşçileri Senkidası İ- kinci Başkanının basına yapmış oldu- ğu beyanat vesilesiyle bir defa daha tezahür etmiş bulunuyor.

Mesele kısaca şudur: Adı geçen sendika lideri Zonguldak kömür madenlerindeki işçilerin çok ağır ve tehlikeli şartlar içinde çalışmakta olmalarına rağmen, tesbit edilmiş asgari ücretlerinin kifayetsizliğini ileri sürmüş, fakat Sanayi Bakanlığı Vekilinin mevcut ücretleri yeter derecede bulunduğunu söylemiştir. Az ücret alan, iyi beslenmeyen ve anormal mesken şartları içinde çalışan işçilerin verimlerinin de elbet de düşük olacağını ve grev yasak olmakla beraber, düşük randımanla çalışmanın men olunamayacağını da beyan etmiştir.

Bu beyanat üzerine tekzip makinesi harekete geçmiştir. Fakat yalnız tekzip de yetinilmemiş, Sendika İkinci Başkanının işine Kömür İşletmeleri tarafından son verilmiş ve Çalışma Bakanlığınca da mümessillik sıfatı kaldırılmıştır.

Bu muamele sendika hürriyetini tahdit edici ve düşündürücü bir mahiyeti haizdir. Evvelâ şu hususun bilinmesinde fayda vardır: Zonguldak Kömür İşletmelerinde ödenmekte olan ücretler düşüktür. Sosyal yardımlar adı altında yapılan aynı ödemeler, bu düşüklüğü karşılayamamaktadır. Ücret istatistiklerine göz atılsın bu düşüklüğü kolaylıkla müşahade edeceklerdir. İşletmenin zarar etmekte olduğu bilinmektedir. Gene bilinmektedir ki, kömür işletmelerinin esaslı bir reorganizasyona ihtiyacı vardır. İlmî bir işletmecilikle telifi kabil olmayan lüzumsuz ve kontrolsüz israflar mevcuttur. Zarar ve israfların teldifinin çaresi, elbet de düşük bir ücret politikası değildir. Böyle bir politikanın altında derin bir haksızlık ve adaletsizlik yatmaktadır.

İkinci olarak, sendika bu memlekette yalnız boş bir isim olarak mı istenmektedir. Sendika, mensuplarının, elbet de ekonomik ve sosyal menfaatlerini korumak gayesiyle kurulmaktadır. Bu günkü mevzuatımız, demokratik prensiplerle telifi mümkün olmayacak hükümleri ile buna imkân vermemektedir. Grev hakkından mahrum sendika elbet de gerçek fonksiyonunu ifa edemez. Buna rağmen onlar adına konuşanların zaman zaman umumî efkârâ hitap etmelerini ve dertlerini anlatmalarını dahi şiddet tedbirleri ile karşılamak geri bir zihniyetin tezahürü sayılmalıdır. Sendikaların kurulabilmesi bizatihâ bir mâna ifade etmez. Eğer onların serbesti içinde çalışmaları

ya yersiz, lüzumsuz ve sebepsiz müdahaleler ile karşılaşmakta ise, sendika hürriyeti yalnız sözde mevcut olur. Memleketimizde büyük bir işveren durumunda olan Devlet, son tutumu ile sendika hak ve hürriyetlerine riayet bakımından iyi bir örnek vermemiştir. Politikamızı destekledikleri ölçüde ve sessiz kaldıkları müddetçe sendikalara dost görünmek, demokratik prensiplerle nasıl bağdaşabilir. İki yıl kadar önce Türk - İş'e karşı açılmış olan kampanya beklenen neticeleri vermiş ve işçilerin bu en yüksek kademede teşekkülü derin bir sessizlik içine düşerek fonksiyonunu ifa edemez bir hale gelmiştir. Halbuki sendika dinamik bir oluşturdur. Yaşayabilmesi, mensuplarının itimatını haiz olarak devam edebilmesi için hareketli olmak zorundadır.

Büyük sendikacı ve Devlet adamı Ernest Benin'in söylediği gibi, demokrasiden uzaklaşma temayüllü gösteren rejimlerin ilk hedeflerinden biri de hakiki sendikacılığa tahammülsüzlüktür. Açık olarak ifade edelim. Gerçek manasında sendika istemiyor muyuz? Eğer böyle ise çekinmeden söyleyelim. O zaman sendikacılar da susurlar ve reyleriyle normal demokrasi şartlarını temine çalışırlar.

Maarif Sistemimizde İslahata Doğru Bir Adım

Tedrisatî tarzımızı topyekûn olarak tetkik etmek, noksan ve kusurlu taraflarını tespit etmek, ve yabancı memleketlerde tedrisat sistemlerini gözden geçirdikten sonra, Türk maarifinde yapılması lâzım gelen değişimleri tâyin etmek üzere, Ford Fondasyonunun yardımı ve Maarif Vekilinin müsaadesiyle bir komisyonun kurulmuş olduğunu memnuniyetle öğrendik. Komisyon Başkanı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörlerinden Fahir İz'dir. Fahir İz uzun müddet Oxford Üniversitesinde de tedrisat yapmış kıymetli hocalarımızdandır. Hey'etin diğer azaları meyhanında biri Fransız, ikincisi Amerikalı olmak üzere iki ecnebi profesör vardır. Bundan maada, Türk Üniversitelerinden ve Maarif Vekâletinden alınmış 10 kişi hey'eti tamamlamaktadır. Öğrendiğimize nazaran, hey'et Türkiye dahilinde yaptığı

üç aylık tetkik seyahatından sonra hâlen dünya turuna çıkmış bulunmaktadır. Hey'etin uğrıyacağı memleketler Japonya, Amerika, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya ve Avusturya'dır.

Ford Fondasyonunun bu teşebbüsünü ve projenin gerçekleştirilmesi hususunda yaptığı malî yardımı şükranla karşılamamız icabeder. Maarif sistemimizde büyük ahensizliklerin ve noksanlıkların bulunduğu ötedenberi bilinmekte idi. Ancak bunların derli toplu tahlilini ihtiva eden her hangi bir rapor veya kitap şimdiye kadar meydana çıkarılmamış idi. Tedrisat sistemimizin umumiyetle talebimizi ezberciliğe sevkettiğini, şahsî teşebbüsü, araştırma kaygısını ve mesuliyet alma insiyaklarını inkişaf ettirmediğini biliyoruz. Ford Fondasyonunun yardımile teşekkül eden komisyonun bu temel dâvalar hakkındaki düşüncelerini öğrenmek çok faydalı olacaktır. Temennimiz, çok kere yapıldığı gibi, hazırlanacak bu raporun gizli tutulmayıp, efkârı umumiyeye açıklanmasıdır. Raporun yüzde yüz doğru ve isabetli olacağını kimse temin edemez. İhtiva edeceği neticelerin münakaşa ve müza keresine müsaade edilirse, maarif sistemimizin islahatı için atılan bu ilk adım hakikaten faydalı gelişmelere yol açabilir.

Sistem ve prensip meselelerinden maada, maarifimizin on yıllarda çok acıklı bir duruma düşmüş olmasının sebebi, D.P. iktidarı tarafından takip edilmiş olan enflasyon politikası olduğu da unutulmamalıdır. Enflasyon dolayısıyla, fiyatlar alabildiğine artarken, öğretmen maaşları gü-lünç denilebilecek seviyelerde kalmıştır. Bu yüzden bir çok öğretmenler meslekten ayrılmış, kalanların çalışma şevki kırılmış ve yeni unsurların öğretmenlik mesleğine girmeleri baltalanmış oldu. Bir yandan gittikçe artan talebe ordusu, diğer yandan ihtiyaca kâfi gelmeyen ve devletçe ihmal edildiğini hisseden bir öğretmen kadrosu. Maarifimizin karşılaştığı en âcıl kısa vadeli meselesi budur. Sistem ve prensipler hakkında ne kadar rapor lırsa yazılsın, öğretmenlik mesleği zıp ve şerefli olmaktan çıkarılmaya devam edilirse, Maarifimiz düzelemez. Diğer bir deyişle, enflasyon ile kalkınma olamayacağı gibi, enflasyon ile maarifin de olamayacağı artık anlaşılmış bulunmaktadır.

Basının ve Başyazar- ların Sorumluluğu

Türkiye gibi bir memlekette, halk efkârını aydınlatmak bakımından basın düşen ödevleri ve sorumlulukları burada uzun uzun sıralamaya herhalde lüzum yok. İç ve dış olaylar konusunda yol göstericilik için devlet radyosundan da umudunu kesen halk kütüphaneleri, şimdi ya tam bir karanlığın ortasındadırlar, yahut da üç beş gazetenin tutacağı ışığı beklemektedirler.

Halbuki, bir iki dergi dışında, günlük gazeteler kendilerinden beklenen bu yol göstericilik ve aydınlatıcılık ödevini yerine getirmekte zaman zaman bâzı ihmaller göstermekte, hatâlara düşmektedirler. Son Kıbrıs Andlaşmasıyla ilgili olaylar bu durumu bir defa daha açıkça ortaya koymuştur.

Halk kütüphaneleri — Hükûmetin de teşvikiyle — meydanlarda toplanıp, tehlikeli, ağır ve bağlayıcı sloganları haykırırken, devlet radyosuyla birlikte, basın da bu haykırmalara tempo tutmuştu. Sloganların ne ifade ettiği, meselelerin ne olduğu, hükûmetin tutumunda ne gibi aksaklıklar bulunduğu halka iyice anlatılmamıştı. Gazeteler ve bu arada başyazarlar, kalabalıkların önünden değil, ardından gitmişlerdir.

Şimdi, uğrunda okadar bağırılan, kanlı bayraklar işlenen, topraklar taşınan Kıbrıs elden çıkmış, Rum çoğunluğunun egemenliği altında nevine mahsus bir cumhuriyet olmuştur. Yine bir iki dergi hariç, günlük gazeteler, bu büyük ters dönüşün sadece röportajcılığını yapmışlardır. Halk kütüphanelerine hep «geldi - gitti» haberleri verilmiş; Zorlu - Averof veya Menderes - Karamanlis görüşmelerinin her safhasında sızan haberler esash bir tahlile tâbi tutulup temel gidış hakkında kütüphaneler uyarılmıştır. Kütüphaneleri uyarmak şöyle dursun, bâzı şeyleri hükûmete hatırlatmak ödevi de ihmal edilmiştir. Meselâ şimdi, binbir âlayişle ilân edilen Kıbrıs andlaşmasında muhaceretle ilgili bir tek satır yoktur ve Türk hariciyesi son yıllarsa pek moda olan unutkanlığı yüzünden, bu nokta üzerinde durmayı aklına getirmemişti. Aynı konuda, Kıbrıs görüşmelerinin başından beri yine bir iki dergide yayınlanan yazılar dar

muhitlerin içinde kalırken, büyük kütleli gazetelerdeki Sfenks sessizliği sürüp gitmiştir.

Bu arada büyük başyazarlar - hem de her yazdıklarının mutlaka dinleneceğinden emin bir edayla kalem oynatanlar - yuvacılık sözler etmekten ileriye geçmemiş, bu konudaki yol göstericilik ve aydınlatıcılık ödevlerini çok daha kolay sahalara hasretmek yoluna gitmişlerdir.

Andlaşma imza ve ilân edilmiştir. İçinde Türkiye'nin ve Adadaki Türklerin aleyhine işleyebilecek türlü gedikler vardır. İşin kötüsü, varılan sonuçlar, meydanlarda haykırılan ve gazete başyazarlarının tempo tutulan sloganlarla taban tabana zıddır. Taksim, tarihe karışmıştır ve aleyhlerine ağza alın mayacak lâflar edilenler müstakil cumhuriyetin en yüksek makamlarına gelmek üzeredirler.

Bu manzara karşısında, gazetelerin başsütunlarından yükselen sesler, Aristophanes komedilerindeki evetçiler korosunun sesinden hiç farklı değil. Sanki varılan uzlaşma ideal bir hâl tarzıymış, bütün istediklerimiz karşılanmış gibi, herkes memnun, herkes barışın, dostluğun ve basiretli devlet adamlığının methiyesini yapmakla meşgul. Hattâ muhalefet partisiyle resmî, yarı-resmî veya fikrî bağlantısı bulunan gazetelerin baş sütunlarındakiler bile aynı koronun temposuna katılmış durumdadırlar.

Bu satırlar, şovenliğin, müsamahasızlığın ve barış düşmanlığının ifadesi sayılmamalıdır. Kıbrıs'ta makûl bir hâl tarzına varılması ve Türk-Yunan dostluğunun tekrar kurulması bu derginin en eski temennilerinden biriydi. Fakat şimdi varılan uzlaşma mükemmel bir hâl tarzı mıdır? Karşılıklı pazarlıklarda elde edebileceğimizin âzamisini elde etmiş miyiz? Miting sloganlarından bugünkü duruma dönüşün sebepleri nelerdir? Hükûmetin hatâları hangi noktalarda olmuştur ve nihayet sorumlu devlet adamlarını bu işin galibi olarak çıkışlamak mantık ölçülerine sığar mı? Yol gösterici ve aydınlatıcı büyük başyazarlardan ve ellerindeki kudretli vasıtalarından beklenen, bu sorulara iyi kötü birer cevap vermektir. Susmak veya yeni tempolara ayak uydurmak, en başta başyazarların kendi kendilerine karşı bir ihaneti sayılmaz mı?

Asgari İhraç Fiyatları Sistemi ve İhracatımız

Birçok ihracat mallarımız için ihracatçılar birliklerinin mevcut olduğu ve bu birliklerin, kendilerine ait mallar için asgarî ihraç fiyatları tespit etmeğe mezun oldukları malûmdur. İhracatın sıkı şekilde kontrol edildiği zamanlarda, dış ticaretin daha ziyade iki taraflı ticaret, yani kliring ve takas usulleriyle yürütüldüğü devrelerde, muayyen makamlar tarafından ihracatçılara şamil olmak üzere, asgarî ihraç fiyatları tesbit etme usulünün, muayyen şartlar altında, faydaları vardı. Böylece bilâteral anlaşmalarda, alıcı memleketlere karşı mallarımızın muayyen bir değerinde tutulması sayesinde, pazarlık kudretimiz yükseltilmiş olabiliyordu.

Fakat çok taraflı serbest bir ihracat şekline geçildiği vakit, bu sistemin mahzurları fevkalâde büyük olur. Mes'ul makamların dünya fiyatlarını lâyikeyle takip etmeleri güçtür. Asgarî ihraç fiyatlarını zaten sık sık değiştirmek mümkün değildir. Nihayet, asgarî ihraç fiyat usulü ihracatçılar arasında rekabeti ortadan kaldırmakta ve böylece fiyat mekanizmasının seyyaliyetinden beklenecek müsbet tesirlere mâni olmaktadır.

4 Ağustos'tan itibaren tatbik edilen prim usulünün ve ekonomimizdeki tahditleri kaldırma hususunda atılan adımların neticesinde, bu usûlden artık vazgeçilmesi lâzım geldiği meydana idi. Halbuki böyle yapılmamış, birçok maddelerde, pamukta, fındıkta bu usulün tatbikine devam edilmiştir. Anlaşılan, son aylar zarfında ihracatımızın çok düşük olmasının sebeplerinden biri budur.

24 Şubat'ta yapılan İzmir Pamuk İhracatçıları Birliğinde cereyan eden müzakereler bu bakımdan enteresan görüşler meydana çıkarmıştır. Bu meydana ihracatçılar sezon bidayetinde, Birlik İdare Heyetinin pamuk için 64 sentlik bir asgarî ihraç fiyatı tesbit etmiş olmasını tenkit etmişlerdir. 64 sentin Türk Lirası mukabili 576 kuruştur. Halbuki sezon bidayetinde pamuğun İzmir borsasında fiyatı 5 liranın hayli altında 470 - 480 kuruş civarında idi. İhracatçılar müteakiben asgarî fiyatın 60 sente düşürüldüğünü, fakat

halen Avrupa piyasasında fiyat 58 sent civarında olduğu için, bu yeni asgari fiyattan da ihracat yapmanın mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

Türkiye'nin bugünkü menfaati, ihracatını mümkün olduğu kadar genişletmektir. Üstelik, 4 Ağustos'tan sonra kabul edilen tedbirler manzumesinin icabı olarak, fiyat mekanizmasını geniş ölçüde işletmek lazımdır. Bu sıralarda kaldırıldığı söylenen asgari fiyat sistemi üzerinde uzun müddet ısrar edilmiş olması herhalde memleketin pahalıya mal olmuştur.

Istikrar Politikası ve Mebus Maaşları

Sabit fiyatlarla nüfus başına düşen millî gelirin 1957 yılında ancak 542 lira olduğu ve 1953 seviyesinden (556 lira) düşük bulunduğu bir memlekette, Demokrat Parti mebusları, kısa bir devre içinde ikinci defa olarak maaş ve yolluklarını gene yüzde yüze yakın bir nisbette artırdılar. Biz burada meselenin yalnız istikrar politikasıyla münasebetine kısaca temas etmekle yetineceğiz.

Blindiği üzere memleketimiz enflasyonist bir iktisat politikasının tahrip edici tesirlerine maruz bırakılmıştı. Bu politika, bırakalım iddia edildiği şekilde «görülmemiş kalkınma» yı, fakat her memleket için normal sayılması gereken bir gelişmeyi de sekteye uğratmıştır. Maliye Bakanının birbirini arkasına sıraladığı ve enflasyon tesiriyle şişmiş ve reel mukayeselere tahammül kabiliyeti olmayan rakamları, bu gerçeği gizleyemezler. Kalkınmanın müşiri olan millî gelirin inkişaf seyri endişe verici bir duraklamanın mevcudiyetini göstermektedir.

Güdülen enflasyonist iktisat politikası iflâs etmiştir. 4 Ağustos kararlarıyla de bir istikrar politikasına girilmek istenmiştir. D.P. mebusları bu politikayı her vechesi ile desteklemek vecibesi altında idiler. Bunun ilk örneğini, kendi şahıslarını ilgilendiren maaş ve ödeneklerini artırmaya tevessül etmekten imtina ile verebileceklerdi. Esasen almakta oldukları, fazlasıyla kâfi idi. Eski haliyle dahi maaş ve ödenekleri Mart'tan sonra, Devletin birinci derecedeki memurunun maaş ve tazminat olarak alabileceğinin üstün-

dedir. Hal böyle iken maaş ve ödeneklerini yüzde yüze yakın bir nisbette artırma kararı istikrar politikası ile telifi mümkün olmayın ve enflasyonu körükleyen bir mahiyet taşımaktadır. D. P. mebuslarından fedakârlık istemiyoruz. Fakat bozulmuş olan iktisadî düzenin normale avdetini istihdaf eden tedbirlerin, şahsî menfaat kaygılarına feda edilmemesini talep etmek hakkımızdır.

Diğer taraftan hükümet, 4 Ağustos kararları ile tezat teşkil eden bu artırmaya, şüphesiz kısa vadeli politik mülahazaların tesiri altında kalarak, mümanaat etmemiştir. Halbuki enflasyonist devre içinde, geçim sıkıntılarını azamî haddine varmış olan memur maaşlarını fiyatlara ayarlamamakta uzun zaman ısrar edegelmişti. Bu tutum istikrar politikasının geleceği bakımından emniyet verici olmaktan uzaktır.

Memleketimizde Hayvanların Korunması

Hayvanlarımızın umumiyetle çok bakımsız olduğu, üstelik bazı vatandaşlarımızın, bilmeden hayvanlara fena muamele ettikleri, onlara eziyet ettikleri maalesef bir hakikattir. Oysa ki, âcize yardım ve bilhassa derterini ifadeden âciz olan hayvanlara yardım medenî cemiyetlerin en bariz vasıflarından biridir. Bir cemiyetin yükselmesi, o cemiyette şefkat ve yardım hislerinin gelişmesiyle mümkündür. Bu itibarla, hayvanların korunması meselesi, cemiyetimizin ana problemleri meyhanındadır.

Bu münasebetle Ankara'da kurulmuş olan Hayvanları Koruma Derneğinin hayırlı faaliyetine, okuyucularımızın dikkatini celbetmek isteriz. Bu dernek bir müddettenberi, Yenışehir'de, Tuna caddesi 19 No. lu evde faaliyetinde bulunmaktadır. Gaye, hayvanlara karşı merhamet ve sevgi şuurunu uyandırmak, hayvanlara eziyet edenlere mani olmak ve hasta, kimsesiz hayvanları korumaktır.

Dernek, yukarıdaki adreste bir poliklinik açmıştır. Burada, her gün saat 3 ile 8 arasında, hasta hayvanlara bakılmaktadır.

Okuyucularımızın aza olmak veya teberruda bulunmak suretiyle bu hayırlı faaliyeti desteklemelerini temenni ederiz.

Moskova'daki Öncü Centilmen

Mac Millan'ın Moskova ziyaretinin, İngiltere içinde ve dışındaki tepkileri çeşitli olmuştur. Başvekil, 21/Şubat/1959 da yapılan bu ziyareti, 6/Şubat/1959 da Parlâmento'da açıkladığı zaman, iktidar ve muhalefetin dış politikâ tutumlarındaki ayrılıkların derinliği, kolayca giderilecek mahiyette olmadığı meydana çıkmıştır.

Muhalefet, Mac Millan'ın ziyaretinin, sulha yardımdan ziyade, yakın bir gelecekte yapılacak olan genel seçimler için, Muhafazakâr Partiye, seçim malzemesi temini amacını güttüğünü ve bu ziyaretin, doğu ile batı bloku arasında başlıca çekişme konusu problemlere yapıcı bir çarei hal getirmeyeceğini belirtmiştir. İşçilere göre, bu ziyaretten beklenen sonucun doğması için, hükümetin Almanya, Avrupa güvenliği, Orta-Doğu ve Uzak-Doğu meselelerindeki sert tutumunu tadil etmesi, yani dış politikayı yeniden ayarlaması gerekir. Bu, şunları ifade ediyor: Hükümet Almanya'nın serbest seçim ile birleştirilmesi, seçim sonucu birleşmiş yeni Almanya'ya Nato'ya katılıp katılmama serbestisinin tanınması, icabında makul bir anlaşma ümidi verecek Rapacki plânı şeklinde formüllerle bölgenin atom silâhlarından tecrit edilmesi.

İngiltere dışında ise, seyahatin zaman itibariyle mevsimsizliği dikkati çekmiştir. Berlin hakkında müttefikler arasında henüz tam bir fikir birliği yoktur. Her ne kadar Mr. Dulles'in son Avrupa seyahati ile, görünüşte, fikir ayrılıkları giderilmiş ise de, bizzat Amerika'da, Senator Fulbright, Almanya probleminde yapıcı bir alternatif istemekte, Rusya karşısında sıkı durma sloganının kâfi olmadığını belirtmektedir. Bu talebi Senator Mansfield gibi başka senatörler desteklemiştir. Kanaat ayrılıklarının Sovyet propagandası tarafından istismar edilmesinden endişe eden Amerikan basını İngiliz Başvekilinin Batı adına görüşme yapmayacağını ima etmişlerdir. Zaten Mac Millan, Parlâmento'da yaptığı konuşmada ziyaretinin sadece bir keşif mahiyetinde olduğunu, Sovyet liderleriyle yapacağı konuşmada, Batı noktai nazarı hakkında bilgi vermeğe çalış-

cağını söylemişti. Mesele şudur :

Avrupa güvenliği konusunda müşterek ve sarıh bir batı görüşü var mıdır? Eğer müşterek bir fikir mevcut değilse, eğer Amerika, Fransa, Almanya ve İngiltere bu konuda farklı düşünüyorsa, bu durum Batının aleyhine değil midir? Herhalde bu şartlar altında, Mc Millan'ın ziyaretinden Av-

rupa problemleri için meyve beklemek zamansızdır.

Rusya ise, Almanya'nın birleştirilmesini, bütün Avrupa'yı kapsıyan güvenlik sisteminin tesisine ve Nato'nun çözümüne bağlamıştır. Yani Amerikan birliklerinin Avrupadan çekilerek Rusya'yı kuşatan hava üsleri terkedilecektir. Aksi halde Rusya statükoyu mu-

hafazaya taraftardır. Görülüyor ki bu meseleler, İngiliz Başvekilinin yalnız başına tartışıp bir sonuca bağlayacağı cinsten meseleler de değildir. Ancak, bu keşif seyahati Rusların niyetlerini, bilhassa Berlin konusunda, anlamaya imkân verecek ve böylece Rusya'ya karşı takınılacak müşterek tutumu tâyin etmekte faydalı olacaktır.

İncelemeler

TÜRKİYEDE DEMOKRASİ (*)

Aydın YALÇIN

«Türkiyede Demokrasi» konusu, yalnızca, son zamanlarda bu memlekette cereyan etmekte olan bazı hâdiselerin anlaşılması, karşılıklı bazı meselelerin tahlil edilmesi bakımından üzerinde durulacak bir konu değildir. Kanaatimce bu konunun, Türkiye sınırlarını kat kat aşan, insanlığın tarihî gelişmesi içinde son derece önemli bazı meseleleri anlama bakımından manidar olan daha geniş bir yönü vardır.

Son zamanlarda Türkiye'de yazılan yazıların, devlet adamlarının söz ve demeçlerinin kelime ve mefhumlar bakımından sür'atli bir muhteva analizi yapılsa, «demokrasi» kelimesinin en sık rastlanılanlar arasında yer alacağına en ufak bir şüphem yoktur. Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi ve kökleşmesini, biz içtimaf gelişmemizde ara sıra moda olan geçici hevesler ve özenmelerden biri olarak müतालâa etmemek teyiz. Biz Türkler için memleketimizde hür müesseselerin yerleşip kökleşmesi, birkaç asırdır devam edegelen batılılaşmanın tabii bir neticesidir; bilhassa son 35 yıl içinde hızlanan içtimaf değişme gayretlerinin mantıkî sonucu olarak, Türkiye'de hür cemiyet düzeninin kurulup gelişmesini içtimaf bir zaruret olarak görmekteyiz. Binaenaleyh «Türkiyede Demokrasi» meselesi bizim için ilerleme ve medenileşme gayretlerimizin tabii ve zarurî olarak meydana çıkardığı millî hedefler arasında yer almıştır. Bu bakımdan Türk içtimaf hayatı daha yüksek ve ileri bir cemiyet

düzenine erişme hedefini tahakkuk ettirdikten sonra, yeni bir içtimaf muvazene içinde istikrar bulacak ve tabii gelişmesine devam edecektir. Şu halde Türkiye'nin normal ve tabii gelişmesine devam etmesi, millî hedefler arasında yer almış olan bir istikamete doğru ilerlemesinde sun'î bağlar ve mamilalarla kösteklenmemesi lâzımdır. Meseleye bu yönden baktığımız zaman Türkiye'de demokrasinin gelişmesi konusunun, bu memleketteki siyasi ve içtimaf istikrarla çok yakından ilgili olduğu meydana çıkar. Başka bir deyimle bu mesele Türkiye için aynı zamanda bir siyasi istikrar meselesidir. Türkiye'nin hür cemiyet düzenine doğru gelişmesini köstekliyen kuvvetler, yalnız içtimaf gelişmemizin tabii akışına karşı vaziyet almakla kalmıyorlar, aynı zamanda şimdiye kadar dünyanın hassas bir noktasında örnek derecede siyasi ve içtimaf istikrarı muhafaza etmiş olan bir memleketi kararsız ve istikrarsız bir süzene doğru zorlamaktadırlar. Türkiye'de emniyet ve istikrarı, Türkiye'nin mes'ut ve ileri bir cemiyet haline gelmesi kadar özliyen insanlar için, meselenin bu veçhesini gözden uzak tutmamak icabeder.

Bundan sekiz yıl önce memleketi çeyrek asırdır tek başına idare etmiş olan bir siyasi parti, Cumhuriyet Halk Partisi, 1945 yılında kurulmuş olan diğer bir parti tarafından seçimlerde yenilmek suretiyle iktidardan uzaklaştığı zaman, birçokları bu hâdiseyi yalnız Türkiye için değil, fakat daha geniş

bir görüş açısından son derece şayanı dikkat bir olay olarak karşıladılar. Çünkü Türkiye'de siyasi inhisar ve zora dayanan bir düzen, içtimaf gelişme tarihinde eşine ender rastlanılan bir tarzda, yerini rakibine terk ediyordu. Bu gelişme ve intikal okadar tabii, o derece sarsıntısız bir şekilde cereyan etmişti ki, bazı kimseler bu hâdiseden bir takım neticeler çıkarmak, Türk tecrübesinin başka yerlerde de tekrarlanıp tekrarlanamayacağı meselesi üzerinde düşünmek gerektiğini ortaya attılar. Hakikaten bugün bütün dünyanın zihniyi işgal eden Sovyet düzeninin istikbali meselesi konuşulurken, tarihten, yakın tecrübelerden misaller aramak ve izah unsurları bulmak çok önemli bir mesele hâlini almıştı. Stalin öldükten sonra, Rus siyasi düzeninin daha yumuşak, daha insani bir mahiyet almaya doğru gelişmesi birçok kimselerde ümit uyandırdı. Değişen, zenginleşen, sanayileşen ve cemiyet hayatında modern ilim ve bilgiden geniş surette istifade eden bir cemiyetin eninde sonunda daha liberal bir içtimaf ve siyasi düzene doğru inkişaf edeceği kanaati birçok kimselerde kuvvetlendi. Nihayet Türkiye'nin 1950 yılında tek partinin siyasi inhisarından kurtulup, iktidarı rakip ve muhalif partiye devreden bir siyasi gelişme tecrübesi geçirmesinden sonra, bugün Portekizde de bazı benzer denemelerin yapılmakta olduğuna şahit olmaktayız. Portekiz de uzun müddet tek parti diktatörlüğü altında yaşadıkten sonra, normal si-

yası gelişmenin, çok partili bir muhitte siyasî rekabet sonunda iktidarın değişmesi usûlüne doğru olması gerektiği hakikatini kabul etmiş görünmektedir. Portekiz'deki son seçimlerde muhalefetin siyasî partiler halinde organize olarak hükümet karşısında mücadele usûlünü denemeleri de 1946 dan sonraki Türk tecrübesine benzemektedir.

Şu halde Türkiye'nin bugün geçirmekte olduğu siyasî gelişmesi, demokratik siyasî düzenin diğer memleketler, bilhassa Avrupa dışında kalan az gelişmiş memleketler için de tatbik kabiliyeti bulunup bulunmadığını aydınlatmaya yarıyacak bir olaydır. Diktatörlüklerin, muayyen bir tarihî gelişme safhasından sonra, muslihane bir şekilde demokratik bir düzene intikalinin mümkün olup olmadığını, demokrasinin sirayet kabiliyeti olan, başka memleketlere ihraç imkânları bulunan bir siyasî düzen olup olmadığını anlamak için, Türk tecrübesinin cihanşümül mânasını tahlil etmek icabeder. Batının ilim, teknik, kültür ve zihniyeti gibi, bunlarla sıkı sıkıya bağlı bazı müesseselerinin de diğer kıt'alara sirayet etme kabiliyeti bulunduğunu unutan bazı kimseler, son zamanlarda Türkiye'de cereyan eden hâdiseleri çok sathî olarak takip ettikleri zaman acele ve bâzan menfi neticelere ulaşmaktadırlar. Bunlardan bazıları, son zamanlarda bazı Asya ve Orta Doğu memleketlerinde cereyan eden askerî darbeleri ve kuvvet idaresini misal göstererek, aynı şeyin Türkiye'de de cereyan edip etmeyeceğini endişe ve merakla sormaktadırlar. Son zamanlarda Türkiye'de demokrasinin, gelişmesini önleyecek bazı adımların atıldığına, 1945 ten sonra başlayan ve hür cemiyet düzenine doğru sür'atle mesafe alan siyasî tekâmülün durakladığına kaami olan kimseler, durum karşısında endişelerini gizlememekte, Türk tecrübesi de muvaffak olmazsa, Avrupa dışında kalmış diğer memleketlerde demokrasinin geleceği bakımından kötümser neticeler çıkarmaya temayül etmektedirler.

Kanaatimce bu derece kötümserliğe ve endişeye yer olmadığını zannediyorum. Bu kanaatimin yalnızca bir dindar gibi, hürriyet fikrine ve hür cemiyet düzenine olan inancımın ileri gelmediğini, meselenin şahsî imân sınırlarını aşan birçok yönleri bulunduğunu izah etmek isterim. Bugün millet olarak ve hattâ geçirdiğimiz bâzı tecrü-

belerden sonra bizzat şahıslar olarak mâruz kaldığımız hayal kırıklıkları, meseleleri tahlil ederken almamız gereken görüş açısını bize kaybettirmemeliyiz. Bugün Türkiye'de hürriyetleri kısıma yolunda bütün batı basını tarafından dünyaya haber verilen esef verici tedbirler ve olaylara rağmen ben kendimi el'an hür bir memlekete mensup vatandaş olarak hissetmekteyim. Son zamanlarda şahsen beni de endişeye sevkeden bâzı gelişmelere rağmen, bazı Asya memleketlerinde cereyan ettiği gibi, Türkiye'nin de çok partili parlömanter demokrasi usûlünü tamamen terkedip eskisi gibi tek parti düzenine döneceğini kat'iyen zannetmemekteyim. Türkiye'yi diğer Asya ve Orta Doğu memleketlerinden ayıran ve hür cemiyet düzenini bir hayat tarzı olarak benimsiyen Batı âlemine yaklaştıran birçok özellikler vardır. Bu özellikler Türkiye'nin son 35 yıl içinde geçirdiği içtimâî gelişme ve değişme vetiresi içinde büsbütün kuvvetlenmiştir. Bizi endişe ve üzüntüye sevkeden bâzı tezahürlere rağmen, hâdiselerin gerisinde cereyan etmekte olan gelişmeleri dikkatle takip ettiğimiz zaman, bu özelliklerin mahiyetini daha iyi tahlil edebiliriz. Bugün Türkiye'nin siyasî ve içtimâî tekâmülünün, demokrasinin asgarî şartları olan muhalefet partilerinin varlığına hürmet ve serbest seçimin verdiği neticeyi kabul etme gibi, esaslı iki müesseseyi mutlaka idame ettirmeye muktedir olduğunu söyleyebilirim. Başka bir deyimle, Türkiye'de hiç bir kuvvet, siyasî partilerin varlığı ile ifadesini bulan, muhalefet etmenin meşru bir hareket olduğu temel kaidesini ortadan kaldırmaya muktedir değildir. Aynı zamanda vatandaşın oylarına verdiği kıymet, seçim neticesine verdiği ehemmiyet, serbest seçimi Türk siyasî hayatı için artık üzerinde münakaşa caiz olmayan bir muta haline getirmiştir. Demokratik gelişme yolunda atılan geri adımlara rağmen, hür cemiyet düzeninin temelini teşkil eden bu iki müessesenin Türkiye'de hiçbir kuvvet tarafından ortadan kaldırılamayacağına inanıyorum.

Kanunlar ve hattâ Anayasa gibi, şekli müesseselerin hududunu çoktan aşan bu içtimâî müesseseler, hürriyetlerimiz için el'an bakiye garantiler halinde devam eden bu hakikî kuvvetler kaynağını nereden almaktadır? Bu konuşmamda asıl tahliline çalışacağım

ana konu işte budur. Bugün Türkiye'de ağır tahribata uğrayan basın, söz, fikir, toplanma v.s. hürriyetlerine rağmen, Türkiye'yi bir polis devleti olmaktan kurtaran, bizleri el'an hür bir memlekete mensup vatandaşlar olarak vasıflandıran, içtimâî uzviyetimiz içine gizlenmiş, âdeta gömülmüş olan bu şekilsiz garantiler nelerdir? Bu görünmez teminat sistemi kuvvetini nereden almaktadır?

Bu soruların cevabını araştırırken herşeyden önce Türkiye'nin geçirdiği tarihî tecrübeleri hatırlamamız lâzımdır. Türkiye'de en son 1945 te başlayan ve 1950 yılında serbest seçimle iktidarı değiştiren demokratik gelişmenin oldukça uzun bir tarihçesi vardır. 1945 tarihi, bir asrı aşan insan hakları ve Anayasa reformları zincirinin en son halkasını teşkil etmektedir. Türkiye'de içtimâî müesseselerin batı tesirine mâruz kalması iki asrı aşmaktadır. Fakat 1839 yılında meydana gelen Tanzimat Hareketinin siyasî müesseseler ve demokratik gelişme bakımından esaslı bir başlangıç noktası olduğunu inkâr etmek mümkün değildir. Nihayet 1876 Birinci Meşrutiyet ve 1908 İkinci Meşrutiyet hareketleri imparatorluk devrindeki teşebbüs ve çabalama ifade eder. Cumhuriyet kurulduktan sonra 1924 yılında girilen Terakkiperver Fırkası ve en son 1931 yılında tekrar edilen Serbest Fırka tecrübeleri, Cumhuriyet devrinde memleketi çok partili bir siyasî rekabet düzeni içinde idare etme teşebbüslerini ifade eder. Bütün bu tecrübeler kısa zamanda terkedilmiş ve demokratik düzen tecrübesi başarısızlığa uğramış olduğu halde, 1945 yılından bu yana Türkiye'nin her şeye rağmen çok partili bir siyasî rekabet düzenini idame ettirmeye muvaffak olması, azımsanılmayacak bir başarıdır. Bugün siyasî rekabet düzeninde, tarafların tam bir eşitlikle mücadele etmelerine imkân verecek birçok müesseseler zedelenmişse de, rekabet vetiresinin mevcudiyetini garanti eden muhalefet partilerinin varlığı devam etmektedir. Bugün vatandaş kütesinin büyük bir kısmını hükümet karşısına geçip, ona meydan okuyacak, onunla korkmadan mücadeleye sevkedecek içtimâî tekâmül, hayatımızın muhtelif safhasında kendini belli etmektedir.

Türkiye'de demokratik müesseselerin ve hürriyet düzeninin sarsıntısızca yerleşmesine imkân veren bâzı usûl-

leri ve müesseseleri eski tarihimizden miras olarak devraldığımızı işaret etmek lâzımdır. Yeni millet olmaya başlayan, müstemleke statüsü ve yabancı hâkimiyetinden yeni kurtulan bâzı memleketlerde bu şekilde tarihî bir mirasın mevcut bulunmayışı bu memleketlerdeki, siyasî ve içtimâî gelişme bakımından bâzı ilâve güçlükler meydana çıkaracak mahiyettedir. Türklerin uzun asırlar kuvvetli devletler kurmuş, devlet idaresi sanatını millî gelenek haline getirmiş, siyasî istikrar ve düzen için kanuna hürmetkâr bir zihniyete sahip bir millet olmasının bu bakımdan ehemmiyeti vardır. Müstemleke memleketlerinde siyasî ve idarî düzenin yabancı hâkimiyetiyle birlikte düşünülmesi, devlet idaresi bakımından halkın büyük kısmının bir içtimâî mes'uliyet hissine sahip olmayışı, bu memleketlerin siyasî gelişmesi bakımından menfi bir özellik ifade eder. Buna mukabil Osmanlı Devletinin asırlar boyunca devam eden hayatı esnasında Türk milletinin devlet idaresi ve siyasî istikrar unsuru olarak geliştirdiği siyasî gelenekler, tarihinin son safhasında giriştiği siyasî deneme ve tecrübeler için kıymetli birer yardımcı sayılabilir.

Bu gelenekler yanında Osmanlı devlet teşkilâtının, modern demokrasilerde olduğu gibi siyasî iktidarın ve kudretin temerküzünü önliyen bâzı özelliklerinin Türkiye Cumhuriyetine de miras olarak intikal etmiş bulunduğu zikredilebilir. Siyasî iktidarın Padişah, vezir, şeyhülislâm, kazasker gibi idarî, kazâ ve teşriî kuvvetlerin başında bulunan makamlar arasında paylaşılması, Osmanlı devletine siyasî istikrar veren ve Osmanlı vatandaşlarının hak ve hürriyetlerini garanti eden bir düzen yaratmıştır. Aynı zamanda Batı memleketlerindeki gibi olmasa bile, Osmanlı devlet teşkilâtının mahallî ve meslekî teşekküller ve idarelerle, merkezî otoriteyi tecezzi ettirmesi Türk vatandaşlarına âmme işlerinde vazife, mes'uliyet ve selâhiyet veren bir içtimâî düzen temin etmiştir. Cumhuriyet devrinde âmme idaresi teşkilâtının mahkemelerin bağımsızlığının ve mahallî idarelerin geliştirilmesine gayret edilmesi, demokratik gelişmemizi kolaylaştıran âmiller arasında yer almıştır. Siyasî iktidarı elinde tutan bir grubun ortadan çekilmesi ve seçimlerle yeni bir grubun ve takımın siyasî iktidarı ele geçirmesi, müstakil âmme i-

daresi, bağımsız mahkeme teşkilâtı ve nihayet gelişmiş bir mahallî idare teşkilâtı ile son derece yumuşak sarsıntısız cereyan edebilirdi. Nitekim 1950 yılında memleketi çeyrek asırdan fazla bir zamandır idare edegelmiş olan, hattâ cumhuriyeti biz zat kurmuş bulunan bir grubu temsil eden bir ekibin siyasî iktidarı başkalarına teslim etmesi, ancak bu saydığımız bağımsız müesseselerin mevcudiyeti sayesinde gayet normal bir tarzda cereyan etmiştir.

Demokratik gelişmemizde, eski devirlerden miras olarak intikal eden bu gibi müesseselerin oynadığı müsbet roller, Türk içtimâî bünyesinin gene tarihî ve millî bâzı hususiyetleriyle takviye edilmiştir. Bu hususiyetlerin en başında Türk cemiyet hayatının diğer Asya ve Orta Doğu memleketlerinden farklı olarak, büyük arazi sahibi aristokrasi ve kabîle içtimâî organizasyonuna dayanmaması gelmektedir. Millî bağları aşan, kabîle ve aşiret bağlarının yokluğu, bunların senbolü mahiyetinde bulunan aşiret reislerinin siyasî hâkimiyeti ellerinde temerküz ettirememeleri, nihayet, geri ve cahil küteller üzerine siyasî ve iktisadî hâkimiyet kurmuş olan toprak derebeylerinin bulunmayışı, Türkiye'nin demokratik gelişmesini son derece kolaylaştıran unsurlar arasında yer almıştır. Bazı Asya memleketlerinin anayasa ve siyasî gelişme sebeplerini yerinde uzun müddet tetkik etmiş bulunan İngiltere'nin tanınmış anayasacı İvor Jennings, bu unsurun Asya memleketleri için ne büyük bir mâniya olduğunu izah etmektedir. Hakikaten bir memlekette demokratik düzenin başarı ile işliyebilmesi için, oy veren vatandaşların siyasî, iktisadî ve mânevî bakımdan, hür ve bağımsız olmaları, kendilerini bir şeyhin tebaası, bir kabîlenin âzası, bir derebeyinin kölesi olarak hissetmemesi lâzımdır. Oy verme geniş sınırları kavrayan bir vatan içinde, müşterek meseleleri şu veya bu tarzda halletmek üzere karar veren vatandaşların varlığını ve adına millet denen bir büyük uzviyetin parçaları olarak bu vatandaşların ayrı bir benliğe sahip olmalarını gerektirir. Tarihî bağlar, müşterek dil, son yarım asırda Türk milletinin geçirdiği müşterek tecrübeler, halkın büyük bir kısmında aile, köy ve aşiret gibi mahdut içtimâî grupların he def ve bağlılıklarını aşan bir millî tesa-

nüt ruhu yaratmıştır. Geniş hudutları kaplıyan bir sahanın meseleleri ve milyonlarca insanı ilgilendiren müşterek dâvaların halli için gereken tecessüs, ilgi ve sorumluluk hissi vatandaşlarda, doğmaya başlamıştır. Bu bakımdan Türkiye ile, Asya ve Orta Doğunun müstemleke idaresinden yeni kurtulmuş, coğrafi ve mahallî tesirlerle kendini henüz büyük bir bütünün mensubu olarak görmiyen, köy ve aşiret gibi, dar muhitlerin iptidâî tesanüt hissinden kendini henüz kurtaramıyan, halk toplulukları arasında oldukça mühim bir mesafe vardır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra hudutlarımız içinde gayet mütecanis bir halk topluluğunun mevcudiyeti, Türkiye'de millî tesanüdün ve vatandaşlık şuur ve sorumluluğunun kolaylıkla teşekkülüne yardım etmiştir. Hakikaten bugün sınırlarımız içinde oturan halkın büyük bir çoğunluğu türkçe konuşmaktadır. 1955 nüfus sayımına göre, nüfusumuzun içinde Türkçe konuşanların nisbeti %90 a yaklaşmaktadır. Türkçe dışında en geniş olarak konuşulan dil kürtçedir. Fakat bu durum Kürtçe konuşan halkın ayrı bir milliyet şuuruna sahip olmayışı dolayısıyla Türkiye'de ayırıcı bir hareket yaratılmakta, millî tesanüdü sarsan bir ekalliyet meselesi meydana getirmemektedir. Bunun son derece mühim bir unsur olduğuna şüphe yoktur. 1908 yılında teşebbüs edilen hürriyet tecrübesinin başarısızlığa uğramasında en mühim rolü oynayan âmillerden biri, o sıralar imparatorluk içinde Türkten gayri birçok etnik unsurların mevcut olması, hürriyet hareketinin bu unsurlar üzerinde ayırıcı bir tesir yaratmasıdır. Hürriyet düzeninin imparatorluğu dağıtıcı bir tesir uyandırdığını görenler, ilk andaki heyecanlarını kaybetmiş ve hürriyet tecrübesi kısa zamanda sona ermiştir. Mütecanis bir halk kütlesi, demokrasinin başarılı bir şekilde işliyebilmesi için şart olan uyanık bir âmme efkârının teşekkülü için ilk adım mahiyetindedir. Bununla beraber, uyanık ve kolaylıkla şekil alır bir âmme efkârının mevcudiyeti için daha bâzı şartların yerine getirilmesi lâzımdır.

Demokrasi düzeni, müşterek ve kolektif bâzı meselelerin nihâî hal tarzına bağlanmaları, müşterek kararlara ulaşılabilmesi için halkın büyük bir kısmının bâzı temel meshumlar ve hareket noktaları üzerinde ittifak etmele-

rini şart koşar. Meselâ İngiltere'de bir-biriyle siyasî mücadele ve rekabet halinde olan işçi ve muhafazakâr partileri arasında görüş ayrılığı ne derece yüksek olursa olsun, bu partiler bazı asgarî müşterekler üzerinde anlaşmışlardır. Demokrasiyi başarılı yapan unsurların başında bu durum gözden kaçırılmamalıdır. Buna «oyunun kaideleri» adı verildiği de malumdur. Taraflar iktidarı ele aldığı takdirde, karşı tarafa tahammül göstermeyi, onu bir millî felâketmiş gibi telâkki etmemeyi önceden kabul etmiş durumdadır. Buna mukabil, Fransa ve daha başka Avrupa memleketlerinde siyasî mücadelenin ana unsurları arasında böyle bir müşterek zeminin kurulamamış olması bu memleketlerde demokrasinin başarılı bir şekilde işlemlerini zorlaştırmaktadır. Bir taraftan cemiyetin bütün müesseselerini kökünden ve bir hamlede değiştirmek isteyen komünistler ile, bunu bir millî felâket olarak mütalâa eden diğer partiler arasında hiçbir müşterek zemin mevcut değildir. Binaenaleyh demokrasinin başarılı olabilmesi için taraflar arasında, bir tarafta komünistler ve ihtilâlciler, diğer tarafta kuralcılar ve mürteciler halinde, fikrî ve içtimâî kutupların bulunmaması lâzımdır. Fikrî bakımdan bu derece keskin ve aşırı

kutuplaşma demokrasi için daima zararlı olmuştur.

Biz, son çeyrek asırda cümhuriyet idaresinin ve Atatürk devrimlerinin memlekete getirmiş olduğu yeni ruhu ve zihniyeti bu bakımdan son derece önemli telâkki etmekteyiz. Türkiye gibi, kültür bakımından ve iktisaden geri bir memlekette, Atatürk'ün devrimci zihniyetinin ve tatbikatının, hem komünizm hem de irtica gibi müfrit ve aşırı cereyanlara karşı vaziyet almasını son derece önemli bir hâsise olarak mütalâa etmekteyiz. Türkiye'nin batılılaşma gayretleri ve bu gayretlere şuurlu istikamet ve hız veren Atatürk devrimleri, demokrasinin temel şartlarından biri olan müşterek hedefler ve temel kıymetlerin teessüsüne yardım etmiştir. Atatürk devrimlerinin hususiyetlerinden biri, komünizm ve faşizm gibi saçı ve solcu ideolojiler şeklinde, sistematik ve kapalı bir fikir ve inanç topluluğu getirmek istemeyişidir. İşte bu sebeptendir ki, Türk devrimciliği, bazı Asya ve Ortadoğu memleketlerinde olduğu gibi, gerilik ve irtica ile karışmış müfrit bir milliyetçilik hâline gelmemiştir; aynı zamanda devrimciliğin savunduğu batılılaşma ve sür'atli içtimâî değişme, bazı memleketlerde olduğu gibi aşırı ve tahripkâr bir solcu ihtilâl

hâline inkılâp etmemiştir. Türk devrimciliğinin şuurlu ve mütedil içtimâî değişme ve gelişme felsefesi, Türkiye'de insan haklarına hürmet eden, millî iradeyi teker teker vatandaşların ikna edilmesi ve âmme efkârının aydınlatılması ile teessüs eden bir siyasî görüşe zemin hazırlamıştır. Atatürk'ün 1933 yılında Serbest Fırka tecrübesini denemesi, Türk milleti için normal siyasî gelişmeyi parlömanter demokrasi usulünde gördüğünün en kuvvetli delilidir. Netice olarak şunu tereddütsüz ifade edebiliriz: Türk devrimleri, diğer totaliter memleketlerde olduğu gibi, ferdi hakları ve hürriyetleri kolektivist bir cemiyet görüşü içinde küçümseyen bir siyasî görüşe iltifat etmemiştir. Daha doğuşunda Türk devrimciliği, Türk milletine ve vatandaşa içtimâî, iktisadî ve siyasî sahada en geniş imkânları, en geniş hürriyetleri tahakkuk ettirmek isteyen bir içtimâî cereyan olarak meydana çıkmıştır.

(*) Amerikada Council on Foreign Relations, Columbia Üniversitesi ve Kanada'nın muhtelif şehirlerinde yapılan bu konuşmanın «İçtimâî Bünye Değişmeleri» başlıklı ikinci kısmını gelecek sayımızda yayınlıyacağız.

ORTA-DOĞUDA İKTİSADÎ KALKINMA

Doğan AVCIOĞLU

TABLO II.

İstihsal Endeksleri 1953 = 100

Tekstil	1954	1955	1956
Mısır	109	116	117
Türkiye	118	129	122
Suriye	112,5	125	—
Kâğıt Sanayii :			
Mısır	115	142	157
Türkiye	132	165	161
Çimento :			
Suriye	111	118	145
İran	95	123	240
Türkiye	134	154	184
Şeker :			
Suriye	120	150	166
Türkiye	100,3	140	153

Harbin sona ermesindenberi bütün dünyayı saran kalkınma arzusunun Türkiye gibi diğer Ortadoğu memleketleri de (1) uzak kalamamışlardır. Bölgede hâkim olan siyasî istikrarsızlığa ve ihtilâllere rağmen, Orta Doğu memleketleri iktisadî kalkınmalarını en kısa zamanda gerçekleştirmek için gayret göstermektedirler.

1. İstihsaldeki artış :

İktisadî gelişme arzusu memleketten memlekete farklı neticeler vermiştir. Umumiyet itibarıyla bölgede 1948-1952 yılları ortalamasına nazaran zirafî istihsal %25 civarında artmıştır. Sınafî istihsaldeki artış çok daha hızlı olmuştur. Mısır'da sınıfî istihsal endeksi (1950 = 100), 1955 te 133 e yükselmiştir. Aynı devrede Türkiye'de sınıfî

istihsal 160 a erişmiştir. Diğer memleketler için sınıfî istihsal endeksleri mevcut bulunmamaktadır.

Bâzi maddelerin istihsallerinin mukayesesi ve enerji istihlâki bu hususta az çok bir fikir verecektir :

TABLO I.

ENERJİ İSTİHLAKI

(Adam başına, Kgr. kömür (2))

Memlekeller	1954	1955	1956
Mısır	230	260	240
Irak	270	320	480
İsrail	970	1050	1100
Lübnan	390	490	—
Suriye	190	190	230
Türkiye	230	220	230

Tablo II, çimento, tekstil, şeker istihsalinde büyük artışlar vuku bulduğunu göstermektedir. Nüfusun hızla çoğalması dolayısıyla, adam başına düşen istihsalde artış çok daha yavaş olmuştur. Aynı artış diğer sanayi sahalarında da görülmektedir. Macamafih sınıf istihsaldeki artış, millî gelir içinde sanayiın payı düşük bulduğundan - İsrail hariç - millî gelirin artışına pek fazla tesir etmemektedir. Meselâ sanayiın millî gelir içindeki hissesinin ortalama yüzde 10 olduğu kabul edilirse, sanayide yaratılan kıymet yüzde 10 arttığı takdirde, millî gelirden ancak yüzde 1 nisbetinde bir artış görülmektedir. Bu sebeple bölgede millî gelirin kısa bir zamanda yükselmesi, esas itibarıyla ziraat istihsalin artmasına - İsrail hariç - bağlıdır.

Aşağıdaki tablo, millî gelirdeki artışları göstermektedir :

Tablo III — Gayri Safi Hasıladaki Artış Endeksi (Sabit fiyatlarla 1953 = 100)

	1954	1955	1956	1957
Mısır	114	119	109	—
İran (1955=100)	—	100	107	116
Lübnan (Sâfi millî hasıla)	103	115	129	—
Suriye	122	112	139	—
Türkiye	91	104,4	105,4	109,7

Millî gelirden görülen dalgalanmalar hava şartlarına tâbi olarak, ziraat istihsalde görülen dalgalanmaların neticesidir. Meselâ, Türkiye'de sanayi sahasındaki gelişme devam etmekle beraber, nisbeten kötü hava şartları yüzünden ziraat istihsalde vuku bulan gerileme, millî gelirin de duraklamasına sebep olmuştur. Halbuki 1950 - 1953 devresinde, diğer sebepler arasında - ekilen sahaların genişlemesi ve iyi hava şartları dolayısıyla millî gelirden büyük bir artış görülmüştü.

II. Sermaye Terakümü :

İktisadî kalkınma Birleşmiş Milletlerin tarifine uyarak «hayat seviyesi»nin yükseltilmesi için istihsal tekniklerinin ıslahı ve reel sermayenin artırılması «vetiresi» şeklinde ifade edilebilir. Kalkınmanın motorü sermaye teşekkülüdür. Yeni sermaye teşekkülünün temposu, kalkınmanın hızını tâyin edecektir. Kalkınma gibi çok veçheli, muğlak bir mevzuun halli elbette ki sadece sermaye teşekkülüne bağlı değildir. Sağlık ve eğitim durumu, teknik bilgi, meslekî yetiştirme, yatırımların kompozisyonu, istihsal teknikleri, iktisadî organizasyon malî ve siyasî istikrar, nü-

fus durumu, kalkınma arzusu v.s. gibi meseleler kalkınma hızına tesir edecektir. Fakat iktisadî kalkınma bakımından temel mesele, sermaye teşekkülünün hızıdır. Bu sebeple, bütün memleketlerde, mevcut kaynakların mümkün olduğu kadar büyük bir kısmının istihlâk edilmeyip sermaye teşekkülüne ayrılmamasına çalışıldığı görülmektedir. Aşağıdaki tablo yekûn kaynaklardan yatırımlara ayrılan nisbeti göstermektedir :

TABLO IV. SERMAYE TERAKÜMÜ

(Yekûn kaynakların % si olarak)

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Mısır	14	14,7	13,3	13,2	14	11,8	10,3	—
İrak	—	—	—	—	—	—	21,6	—
İran	—	—	—	—	—	11,1	13,7	16,2
İsrail	—	—	—	20	21,4	24,9	24,9	—
Suriye	13,3	9,2	7,9	13,8	12,3	15,0	16,8	—
Lübnan (3)	—	—	13,8	13,6	14,1	15,8	15,4	—
Türkiye	9,5	10,1	12,3	12,4	14,2	14,1	13,5	(11,9)

Görüldüğü gibi bütün memleketlerde mevcut kaynakların %12 sinden fazlası yatırımlara tahsis edilmektedir. İsrail ve Irak %20 nin üstünde bir nisbete başta gelmektedirler. Irak bu yüksek sermaye terakümü nisbetini, petrol gelirlerinin kısmı küllisini kalkınmaya ayırması sayesinde gerçekleştirebilmektedir. İsrail, büyük ölçüde dışarıdan yardım görmesi ve hızla istihsal arttırması sayesinde, istihlâki kısımdan yüksek bir yatırım seviyesini muhafaza edebilmektedir. Mısır'da yatırımların 1954 ten itibaren yekûn kaynaklara nisbetle azaldığı görülmektedir. Bu, âmme sektörü yatırımları arttırmakla beraber, siyasî sebepler dolayısıyla hususî teşebbüs yatırımlarının azalmasının neticesidir. Türkiye %10-14 arasında değişen bir yatırım nisbetiyle, tabloda vasat bir mevki işgal etmektedir. Bu bakımdan siyasî güçlüklerle rağmen Suriye'nin 1955 ten itibaren kaynaklarının %15 inden fazla bir kısmını yatırımlara ayırması şayanı dikkattir.

Orta Doğu memleketlerinde yatırım nisbetlerinin yıldan yıla arttığı görülmektedir.

Bu yükselme, daha evvelki yatırım-

lar neticesi millî gelirdeki artışın büyük bir kısmının yatırımlara yöneltmesinin neticesidir. Diğer bir deyişle marjinal tasarruf meylinin, tasarruf meylinin yüksek olması veya malî tedbirlerle yüksek tutulması, millî gelirin zamanla daha yüksek bir kısmının sermaye teşekkülüne tahsisini mümkün kılmaktadır. Sadece Mısır ve Türkiye'de yatırım nisbetleri 1954 ten itibaren azalmaya başlamıştır.

Yatırımların mutlak olarak artışı da enteresan neticeler vermektedir :

Tablo V. Yatırımlardaki Artış Endeksi (Sabit fiyatlarla 1953 = 100)

	1953	1954	1955	1956	1957
Suriye	100	135	153	149	—
Lübnan	100	106,4	133	145	—
İran '1955=100'	—	—	100	131	170
Türkiye	100	106,5	120	114,4	—

1953 e nazaran Suriye ve Lübnan'da yatırımlar yüzde 50 ye yakın bir nisbette arttığı halde, Türkiye'de bu artış %15 civarındadır. Komşu memleketlere nazaran Türkiye'de yatırımların yavaş artmasında, ithalât güçlükleri, fiyat yükselmeleri dolayısıyla kaynakların altın, gayrimenkul v.s. ye yönelmesi muhtemelen başlıca rolü oynamıştır. Bu durumun, belli bir iktisadî organizasyon içinde, enflasyonla kalkınma yapılabileceği meselesini ortaya çıkarmaktadır.

Bütün memleketlerde kalkınmanın temel yükü devletin üzerine düşmektedir. Kalkınmaya ayrılan devlet masraflarında görülen artış bunun en büyük delilidir. Meselâ Irak'ta 1955 - 1956 devresinde, kalkınma masrafları 1951-1952 devresine nazaran 11 misli bir artış göstermiştir. İsrail'de 1955-1956 yılı masrafları, 1949-1950 ye göre 8 misli

yükselmıştır. Türkiye'de mülhak ve umumî bütçelerdeki kalkınma masrafları 1950 - 1957 yılları arasında 4 misli artmıştır. İran Plân İdaresinin 1957 - 1958 masrafları, 1954 - 1955 masraflarından 7 defa fazladır. Filhakika bütün memleketlerdeki âmme sektörü yatırımları, hususî sektör yatırımlarından çok daha büyük bir hızla artmıştır: Aşağıdaki tablo bu artışı göstermektedir :

TABLO VI.

*Hususî ve Resmî Sektör Yatırımları
1953 = 100 (câri fiyatlarla)*

	1954	1955	1956	1957
İran :				
Hususî	—	100	104	117
Resmî	—	100	158	220
İsrail :				
Hususî	112	135	143	—
Resmî	141	203	236	—
Suriye :				
Hususî	149	147	134	—
Resmî	111	161	214	—
Mısır :				
Hususî	89	84	66	—
Resmî	156	182	194	—
Türkiye :				
Hususî	120	142	159	—
Resmî	107	155	177	—

Yatırımların yürütülmesinde, devletin rolünün gittikçe artması, yatırımların plânlanması veya hiç değilse koordine edilmesi meselesini ön plâna geçirmiştir. Mısır, Suriye, İran, Irak gibi memleketler bu meseleyi 5 veya 7 senelik plânların hazırlanması suretiyle halle çalışmışlardır. Teferruatlı ve sıhatli istatistiklere ve kompetan bir idare cihazına sahip olmayan bu memleketlerde plânlama henüz emekleme devresindedir. Türkiye ile dış âleme açık bir iktisadî düzene dayanan Lübnan plânlama yoluna gitmemişlerdir. Maaşafih son zamanlarda Türkiye'de de yatırımların koordine edilmesi ihtiyacı duyulmuş ve bu işle vazifeli bir bakanlık ve bakanlıklararası İktisadî Koordinasyon Heyeti kurulmuştur. Yedi - sekiz aylık bir mâziye sahip bulunan koordinasyon bakanlığının ne istikamette faaliyet gösterdiği henüz pek iyi bilinmemektedir.

III. Kalkınma ve Dış Âlemle Münasebetler :

Bölgenin hemen hemen bütün memleketlerinde kalkınma masrafları, iç kaynaklardan temin edilen gelirleri aşmıştır. Geniş petrol gelirlerinden faydalanan Irak, 1954 - 1956 devresi zarfında tediye muvazenesini fazlayla ka-

patan yegâne memlekettir. Bu üç yıl zarfında diğer memleketlerin tediye muvazenesi açıkla kapanmıştır. Büyük ölçüde yatırımlara girişmesine rağmen, en az açık veren memleket Suriye'dir. Bu memleketin câri muameleler açığı yekûn ithalâtın yüzde 7 sine erişmektedir. İsrail yüzde 88 nisbetinde bir açıkla başta gelmektedir. Bu nisbet Mısır için yüzde 15, Lübnan için yüzde 15 - 20, İran için yüzde 22, Türkiye için yüzde 27, Ürdün için yüzde 68 civarındadır.

Açık muhtelif kaynaklardan kapatılmıştır. İsrail, bilhassa hususî hibeler ve Almanya'nın verdiği harp tazminatı ile açığı kapamaya muvaffak olmuştur. Türkiye, Ürdün ve İran dış yardım ve uzun veya kısa vâdeli dış istikrazlar sayesinde muvazenesi temin etmişlerdir. Mısır, İngiltere'de İkinci Dünya Harbi zarfında biriken Sterling ih-

tiyatlarını kullanmış ve Süveyş kanalının gelirlerinden faydalanmıştır. Suriye için, normal finansman kaynakları dışında, Irak'tan gelen petrol borularından alınan resim munzam bir dış finansman kaynağı olmuştur.

IV. Kalkınma ve fiyatları :

Askerî, sosyal ve iktisadî sahada girişilen büyük ölçüde masraflar, Orta Doğu memleketlerinde yekûn talebi hızla artırmıştır. Yekûn talebin artışı, fiyatlar üzerinde tazyik yaratmıştır. Maaşafih bu tazyik bütün memleketlerde aynı şiddetle hissedilmemiştir. Toplan fiyatlar Ürdün, Suriye ve Lübnan'da hemen hemen sâbit kalmıştır. Irak ve Mısır'da 1955 ten sonra fiyat yükselmeleri görülmeye başlamıştır. İsrail ve Türkiye'de fiyatlarda devamlı ve hızlı bir artış görülmektedir. Aşağıdaki tablo, bölgedeki fiyat hareketlerini göstermektedir :

TABLO VII — Fiyat Endeksleri (1953 = 100)

	1954	1955	1956	1957
Mısır (Kahire) :				
Geçinme endeksi (bütün maddeler)	96	96	98	101,5
Gıda maddeleri endeksi	101	103	104	108
Toptan fiyatlar endeksi	97	99	110	119
Irak (Bağdat) :				
Geçinme endeksi	98	101	107	112
Gıda maddeleri endeksi	98	102	110	116
Toptan fiyatlar endeksi	96	97	104	109
İran (Tahran) :				
Geçinme endeksi	118	122	130	139
Gıda maddeleri endeksi	114	114	121	127
Toptan fiyatlar endeksi	118	115	123	122
İsrail (Hayfa, Kudüs, Telaviv) :				
Geçinme endeksi	112	119	127	135
Gıda maddeleri endeksi	113	117	126	132
Toptan fiyatlar endeksi	118	124	131	150
Lübnan (Beyrut) :				
Geçinme endeksi	95	97	102	108
Gıda maddeleri endeksi	93	96	105	114
Toptan fiyatlar endeksi	92	93	98	100
Suriye (Şam) :				
Geçinme endeksi	—	—	—	—
Gıda maddeleri endeksi	92	91	104	114
Toptan fiyatlar endeksi	93	94	98	95
Türkiye (İstanbul) :				
Geçinme endeksi	110	119	136	148
Gıda maddeleri endeksi	109	114	131	142
Toptan fiyatlar endeksi	111	119	142	159

Ürdün ve Lübnan'da iç fiyatların büyük ölçüde dünya fiyatlarına tâbi olması talep artışının fiyatlar üzerinde yaptığı tazyiki hafifletmiştir. İsrail ve Türkiye hariç, diğer memleketlerde, nisbeten ihtiyatlı bir malî siyaset, yatırımların muvazeneli bir şekilde yürütülmesi ve ithalât fazlaları enflasyonist kuvvetleri nötralize edebilmiştir.

Bu devrede fiyat artışlarının en şiddetli şekilde hissedildiği memleket Türkiye olmuştur. Memleketimizdeki hızlı fiyat yükselişlerinin sebepleri malûmdur : Hızlı nüfus artışı ve şehirleşme gibi bünyevî sebeplerin dışında; temel sebebi, resmî ve hususî sektör yatırımlarının artışı teşkil etmektedir. Yatırımların mühim bir kısmının uzun vâdede meyvasını verecek tesislere veya imar hareketlerine tahsis nakdî gelirlerin tevziine sebep olmuş, fakat istihlâk maddeleri arzının artmasına bir tesiri dokunmamıştır. Kötü mahsul yılları ve döviz sıkıntısı yüzünden ithalât imkânlarının azalması, spekülâtif maksatlarla stokların yapılması istihlâk maddeleri arzının gereken nisbette

yükselmesini önlemiştir. Zecrî bir maliye, para ve kresi politikası bu muvazenesizliği nisbeten önleyebilirse de bu yola gidilmek istenmemiş, âmme sektörün yıldan yıla artan açıkları dolayısıyla fiyatlar hızla yükselmiştir. Ancak son zamanlarda bir istikrar siyasetinin takibine başlanmıştır.

Netice :

Orta Doğu memleketlerinin iktisadî kalkınma yolunda sarfettiği gayretlerin şu çok kısa bilançosu, komşu Orta Doğu memleketlerindeki kalkınma arzusunun Türkiye'dekinden daha az olmadığını göstermektedir. Bu arzu, yekûn kaynakların gittikçe artan bir kısmının yatırımlara ayrılması şeklinde tezahür etmektedir. Bilhassa İsrail, Suriye, İran, Irak gibi memleketler yatırımlar mevzuunda Türkiye'den daha fazla bir gayret göstermeye başlamışlardır. Diğer bir deyişle, «tarihin hiçbir devrinde görülmemiş kalkınma» iddiaları ciddi bir mesnede dayanmamaktadır. Bu durum, iktisadî kalkınmasını hızla gerçekleştirmek zorunda bulunan Türkiye'yi, yatırımların artırılması için

gerekli şartlar üzerinde düşünmeğe sevk etmelidir.

(1) Orta Doğu memleketleri tâbiriyle Mısır, Irak, İran, İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün ve Türkiye kastedilmektedir. Kullanılan rakamların 1957 den evvelki yılları ilgilendirmesi dolayısıyla Mısır ve Suriye ayrı ayrı incelenmiştir.

(2) Tablolar, Birleşmiş Milletlerin (L'évolution économique au Moyen - Orient 1956 - 1957), (L'évolution de l'industrie manufacturière en Egypte, en Israel et en Turquie) ve FAO'nun (Mediterranean development project, interim report) adlı yayınlarından alınmıştır veya bu yayınlardaki malûmata dayanılarak - ki resmî rakamlardır - tarafımızdan hazırlanmıştır. Muhtelif memleketlerin kullandıkları istatistik metodları bakımından farkların mevcut olması, rakamların tam bir mukayese sine her zaman imkân vermemektedir.

(3) Yekûn kaynaklar tâbirinden gayri sâfi millî hasıla + dış âlemle yapılan cârî muameleler fazlası veya açığı kastedilmektedir. Sadece Lübnan için verilen rakamlar yatırımların sâfi millî hasıla içindeki nisbetini göstermektedir.

YANILMA KORKUSU

Ömer SAKIP

İKİNCİ ADAM — Çoktandır konuşmuyoruz.

BİRİNCİ ADAM — Konuşamıyoruz, çünkü; kimi hoşlanmıyor yazının bu çeşidinden. Kişinin, karşısına bir «gölge adam» alıp tartışmasını gereksiz buluyor. «Önünde sonunda nasıl olsa yeneceksiniz, bunu aklınıza koymuşsunuz; o gölgeyi ortaya çıkarmak niçin?» diyor. «Söyliyeceklerinizi düpedüz söyleyin, bitsin gitsin!»

İKİNCİ ADAM — O yergiciler, sanımcı, ikili konuşma biçimini yermiyorlar; daha çok, ikili konuşma biçiminin kötü kullanılmasını yeriyorlar. Samsat'lı Lukianos'u Ataç'ı yerdiler mi sözgelişi?

BİRİNCİ ADAM — Bunda haklısınız, yermediler. Onların takıldıkları nokta gerçekten başka. Konuşanlardan birisinin «hafif» kalışıyla ötekinin «ağır» basışını beğenmiyorlar. Karşıt düşüncüleri savunanlarda herşeyden önce bir «fikir namusu» arıyorlar ki,

yerden göğe haklıdır. Danışıklı döğüş kimsenin hoşuna gitmediği gibi, tutmadığımız yanın iki elense bir kemane yere yıkılması da hoş gitmez elbette.

İKİNCİ ADAM — Benimsediğim'iz bir fikri adamakıllı, beğenmediğimizi üstünkörü biliyorsak ne yapalım?

BİRİNCİ ADAM — İş değişir. O zaman, bize, yapılaçak tek şey kahr; hemen paçaları sıvamak, beğenmediğimiz, tutmadığımız fikri, inanca da en ince noktalarına varıncıya dek öğrenmeğe çabalamak.

İKİNCİ ADAM — Önceden duyulmuş bir tiksinti, bunu tam bir tarafsızlıkla yapmamızı engellemez mi acaba?

BİRİNCİ ADAM — Sanırım, döndük dolaştık «bilim ahlâkı»na geldik. Kendisinde bilim ahlâkı bulunan kişi, insanlık için yazılmış çizilmiş hiçbir şeye karşı tiksinti duymaz. Bütün dik-katiyle onu öğrenmeğe çalışır. İşte bu kadar...

İKİNCİ ADAM — Kestirip attınız, hadi öyle olsun. Canınızın istediğince yazıp konuşmak, salt başkalarının hoşuna gitmiyor diye bizi alıkoyup kaygılandırmamalıdır hem de. Sizinle karşı karşıya geçip konuşmak istemişsem tek başıma çözümliyemeyeceğim bir sorun'a takılmışım demektir. Günlerdir bir yazı uğraştırıyor aklımı. Önce oturup bir yanıt yazdım. Sonra okudum; sevmedim, beğenmedim yazımı. Gerekli biçimde yanıtlayamadım. Her nesnede olduğu gibi; o yazıda da doğrularla eğriler yanyana, içiçeydi; yeterince belirtememişim bunu. Ayrıca, Yazarının yazın hayatımızda adını çoğunluğa bir değer olarak kabul ettirmiş olması, beni daha bir titizlendirdi. Hele bunun üstünde birlikte duracağım diyorum.

BİRİNCİ ADAM — Hangi yazarcınızın, hangi yazısından söz açıyorsunuz?

İKİNCİ ADAM — 21.Aralık.1958 günlü Tercüman Gazetesinde, hafta-

dan haftaya «Deve kuşuna mektuplar» yazan Bay Haldun Taner'in «Eksiğimiz: Sağlam basan aydın» adlı yazısından!

BİRİNCİ ADAM — Aydınlarımız çü rük tahtaya mı basıyorlarmış?

İKİNCİ ADAM — Galiba. Kendisi bir hafta önce yayınlanan «Devr-i da-im» adlı başka bir yazısının büyük bir tepkiyle karşılaştığını anlatarak, bu sonuncuya, okurlarından birisinin yol-ladığı mektubu koymuş. Sonra, aynı konu üstünde, kendi düşünceleriyle inancını belirtmiş. İlk okuyuşta, Sayın Taner'in her sözü, bana doğruymuş gibi göründük. Bir kez daha okudum, baktım; içinde sürüyle yanlış, eseme (mantık) gelişmesi var. Kimi öykülerini, oyunlarını sevdiğim bir yazarımızdır. O birşey söylüyorsa boşuna söyle-miyordur, bir bildiği vardır. Hiç de-ğilse, kendisi gibi düşünüp duyanları dillendirmiştir ki, bu daha önemli. Kar-şı düşünceler mi açıklarsam bir an-laşma yolu buluruz dedim, oturup yaz-dım. Gelgelelim, yazdıklarımı sevme-dim. Çoğu yerinde -tıpkı B. Taner gi-bi- usumun değil, duygularımın buy-ruğuna uymuşum. O yargılarında aşır-ı gitmiş; kızmış, ben de gitmişim. İşte bu yüzdendir ki, sizin yardımınızı tra-dım. Olaki dil birliği âle için üstesin-den geliriz...

BİRİNCİ ADAM — «Eksiğimiz: Sağlam basan aydın» adlı o yazı ya-nınızda mı?

İKİNCİ ADAM — Evet. Başa, bir okurundan aldığı mektubu koymuş...

BİRİNCİ ADAM — Öyleyse, oku-yucusundan gelen şu mektubu okuyun bakalım.

İKİNCİ ADAM — Mektubun sonu-nu almış Sayın Taner. Şöyle: (... Halk Partisi artık eski Halk Partisi değildir. Bütün aydınlar şimdi onun safında toplanmış gibidir. Liderlerinin eski huyları tepse bile, bu şuurlu kütle bu sefer onu bu yoldan menedecektir. İn-kâr edemezsiniz ki, bugünün bütün ümidi İnönü'de toplanmış bulunuyor. Onu desteklemek, iki yana karşı da şüphencilik göstermekten, eli kolu bağ-lı bir tarafsızlıktan daha yapıcı bir iş olmaz mı? O şöyle bu böyle dersek biz kimi tutalım?)

BİRİNCİ ADAM — Adı bilinmeyen sayın okuyucu baştan sona haklı. Pe-kiy, Sayın Taner'in buna ne takışma-sı (itirazı) var?

İKİNCİ ADAM — Yazarın, bu mek-tuba, bir değil; birkaç noktadan ta-kışması var. Şöyle yanıtıyor: (... Bu-gün birçok bağımsız vatandaşın bu okuyucum gibi düşündüğünü bilmez değilim. Böylelerine ne yalan söyleye-yim aşırı iyimserliklerinden ötürü gıp-ta bile ediyorum. Ama ne yazık ki ben bu kadar iyimser olamıyorum.

Bu memlekette İttihat Terakkiden beri her yeni parti vatandaşı hep bu kolay inancılığına safcasına iyimser-liğine basarak iktidara yükselmiş ikti-darda kalmış ama her parti de bir müddet sonra aynı vatandaşı hayal sukutuna uğratmıştır. Politikadan nefret ettiğim, ne bu ne de şu partiden en küçük bir menfaat beklemediğim için, hamdolsun bugüne kadar kale-mimi yalnız kendi görüşüme düşünü-şüme göre kullandım.

Bunun için kimin inancarak, kimin yarın kapacağı mevkileri, menfaatları düşünerek sırf göze girmek için muha-lefet yaptığını da çok iyi biliyorum. Yine yarın bugünkü imanlı (!) idealist-ler'n başımıza ne belâ kesileceğini gö-rür gibi oluyorum.)

BİRİNCİ ADAM — Olaki gülecek-siniz ama, ben kendi payıma Sayın Taner'in bu sözlerini de yerden göğe kadar haklı buldum.

İKİNCİ ADAM — Demek hem oku-yucu haklı, hem de Sayın Taner

BİRİNCİ ADAM — Kusura bak-mayın, gerçekten böyle.

İKİNCİ ADAM — Bu sözünüz de bana, (Hakkı - deyince emminin öğ-lunu, hak - deyince değirmeni, Hak-kın var - deyince Hoca Nasreddini hatırlarım!) diyen bir ozanımızı andırdı. Olur mu bu İsterseniz yazının burasında duralım azıcık. Önce şunu soray-ım: Sayın Taner'in dilini nasıl bu-luyorsunuz?

BİRİNCİ ADAM — Eski. Ama bir yazısında gerliğini açıklamıştı bunun. Hiç değilse, yeni sözcükler yerli yeri-ne oturuncuya dek, bilim felsefe üstü-ne yazılmış yazıların daha geniş bir toplumda anlaşılabilir olması için, aşır-ı davranmamak gerektiğini açıklamıştı.

İKİNCİ ADAM — Unutmayın ki; Sayın Taner öykü, oyun yazarlarımız-dandır. Adı genç kuşağın içinde anılır. Kendisine sorsanız elbet de dev-rimcidir ya, dil devrimini tutmuyor.

BİRİNCİ ADAM — Konumuz dil konusu değildi.

İKİNCİ ADAM — Evet, evet. Ben diyeceğim ki; dil devrimini bütün ge-rekleriyle anlayamıyım, devrimlerimi-zi de bütünüyle kavrayamaz. Sayın Taner de, yukarıdaki yazısında yer-yer aksamış zaten. Dil konusunda olduğu gibi, politika konusunda da gelişmele-re düşmüş. Bir kez, hem «politikadan nefret» ediyor, hem de kalemi eline alıp böyle bir yazı döşeniyor. Özü poli-tika değil mi bu yazısının?

BİRİNCİ ADAM — Tiksintisini açık-lamıştı ya, siz ona bakın.

İKİNCİ ADAM — Olmadı, kandır-madı beni o sözüyle. Karşısında apa-çık bir soru var: (O şöyle bu böyle dersek biz kimi tutalım?) Sayın Taner'in en açık, en kestirme yanıtı da, hiç küşünsüz şu olacaktı: (Arkadaş, ben politikadan tiksindiğim için bu ko-nuyla uğraşmam!) Oysa Sayın Taner ne yapmış? Bir takım açıklamalara gi-rişmiş, kanılar, yargılar yürütmüş. En sonunda da okuyucusunu gene karanc-lıkta bırakmış. (Kimi tutalım?) sorusu-nu yanıtlamaktan kaçınıp, ad vermek-sizin, ötekini berikini suçlamış..

BİRİNCİ ADAM — Çok saçma dü-şünüyorsunuz. Açın «Akis» dergisinin 235. sayısını okuyun. Bay Haldun Ta-ner'e hak vereceksiniz. Daha ortada fol yok yumurta yokken, C. H.P. liler birbirlerine giriyorlar. Ankara İl Kon-gresine, üyelerle tanışmak için gelen eski Hür. P. liler bile bundan üzüntü duyup çekiliyorlar. Parti Meclisine gir-me çabası birçoklarının gözlerini dön-dürmüştür. Genel Sekreterle yardımcı-larının kişiliği üstünde daha şimdiden tartışmalar olmaktadır. Dergi yazıyor: «... Gençler, Parti teşkilâtının yüzde sekseninde faal vazife aldıkları halde, kendilerinin üst kademelerde temsil edilememelerinden şikâyetçidirler.»

E, bütün bunlar Sayın Taner'i doğ-rulamış olmuyor mu?

İKİNCİ ADAM — Ne o, yoksa siz, politikaya bir kez atıldıktan sonra, başa geçmek için girişilen çabaları hep-ten ayıptıyor, kınıyor musunuz? O za-man ben de sizi ayıptırım. Politika, ki-şinin, «kendi doğrularını» gerçeklere yöneltmek için kullandığı bir araçtır. Daha doğrusu, bu araçların toplamıdır. Tutku (ihtiras) su olmayan politika-cı olmaz.

BİRİNCİ ADAM — Oysa ben, tam karşıtını düşünürüm. Bizim uzun yıllardır özlediğimiz politikacı tipi, tutkusunu olan kişi değil, sandalye üstünde hiçbir tutkusu olmayan kişidir. Çünkü ancak böyleleri, geldikleri gibi, kolayca yerinde kalmak için direnmeksizin çekilebilirler.

İKİNCİ ADAM — Kavramı karıştırdık sanırım. Politika tutku derken ben de sandalye tutkusunu anlamıyorum; savunduğumuz ilkeleri sonuna dek yürütebilmenin tutkusunu anlıyorum. Buysa, idealizmin ta kendisidir. Kanılarımızın, düşünülerimizin bir savaşı olmalıdır. Savaş bizi iktidara getirir, getirmez, orası ayrı. Uyuştuk mu?

BİRİNCİ ADAM — Şimdi uyuştuk.

İKİNCİ ADAM — Sayın Taner'in yazısına dönelim. «Politika bir külâh kapmacadır» demeğe getiriyor. Sizin bizim saf inonçlarımıza, iyimserliğimize basarak koltuğa yükselirler, ondan sonra da topumuzu unuttur, kendi çıkarlarına bakarlar demeğe getiriyor. Ayrıca, «İttihat Terakkiden beri» sözünü kullanarak bu işin, o zamandan bu zaman, hiç değişmediğini ileri sürüyor. Sanırım ki, burada bir kez daha aldanıyor.

BİRİNCİ ADAM — Nasıl?

İKİNCİ ADAM — Sayın yazar, yüzyeideki bir doğru görüşten yanlış bir yargıya, sonuca ulaşarak... O, toplum olaylarıyla iktidar değişmelerini mekanikleştirmiş. Biri gidiyor, yerine yenisi geliyor. Pekiyi ama bütün bu tah-taravalliyeye benzetilen iniş-çıkışlarda, bizim toplumca, ulusca bir gelişmemiz, bilinç olgunluğumuz gerçekleşmiyor mu? Halk tabakalarında, dünün demokratik hak istekleriyle bugünün hak istekleri hep aynı mıdır, bir başka deyişle; biz, boyuna, bırakıldığımız yerde mi kalıyoruz?

Şunu bunu tutanlar, tuttukları kişiler üstünde, ömürleri boyunca yamalıyorlar mı?

Birşey daha; sayın yazar değil mi ki kimlerin «inanarak», kimlerin inanamaksızın muhalefet yaptığını «çok iyi biliyor»; politikadan tiksindiğini anladık ama, sözgelisi şu yazısını yazdığı sırada, bir aydın olarak susması, işi üstü örtülü sözcüklerle geçiştirme mi gerekir?

O, tam da taraf tutulması gerekli

günlerde tarafsızlığını ve her iki yana da güvensizliğini duyurmakla, zaten C.H.P. üstünde işgil uyandırıp birazcık daha aynı koltukta oturmak istiyenleri desteklemiş, onları tutmuş olduğunun farkında değil gibidir. (Ben karışmam böyle işlere) diyor, (tiksinirim.) Gelgelelim, yeryüzünde totaliter karakterli bütün iktidar mensuplarının isteği de budur: aydınların politikadan tiksini-mesi, bu işe karışmaması ve halkla birlikte kendisini de rahat bırakması.

BİRİNCİ ADAM — Yani size kal-sa, Sayın Taner «çok iyi bildiği» o kişileri ille de açıklamak zorunda. (Arkadaş, diyecek, şunlar şu şu sebeplerden ötürü saf altın, şunlar şunlar şu sebeplerden ötürü altın suyuna batmış bakırdır!)

İKİNCİ ADAM — Tamam!

BİRİNCİ ADAM — Neresi tamam? Ad üstünde durmak, oynamak politikayı dedi-kodulara, kişiliklere götürmektir.

İKİNCİ ADAM — Hep böyle söyleriz. Ama politika alanına girmiş olanların kişiliği üstünde elbet de durmak, o kişilerin sözleriyle davranışları arasındaki uyumu, ya da uyumsuzluğu arasız şekilde tartışmak gereklidir. Başka çıkar yol var mı?

BİRİNCİ ADAM — Var; kişileri bir yana bırakıp doğru bellediğimiz ilkelerin özünü savunmak! Kamu-oyuna herşeyden önce doğrunun, güzelin, iyinin ne olduğunu anlatmak!

İKİNCİ ADAM — Yazısının aşağılarında Sn. Taner de sizin dediklerinizi diyor, ama şimdilik bize göre değil bu tutum. Halkın yanından çoğu okuma yazma bilmez bir ülkede, onlara bu ilkeleri nasıl duyuracaksınız? Onlar, ister istemez, kendilerine sıcak gelen, yakın gelen kişilerin peşine takılacaklardır. Siz de, okuyup yazamıyacak bir ülkenin aydını olarak, zararlıının karşısındaki zararsız tutmak zorundasınız. «Ben kimin ne olduğunu biliyorum, bildiklerim de kendime...» dediniz mi olmadı. Yürümez bu kervan. Halk yığınlarıyla aranızdaki uçurumu sürdürür gidersiniz... Kendi kendinize yazıp çizilen bir «mutlu azınlık» olarak kalırsınız.

Sn. Taner «iyiyi, doğruyu» savunalım derken kişileri parmağına dola-maktan da caymıyor üstelik. Gene ad

vermeksizin devam ediyor: (... Bugünkü muhalefetin safalarında gördüğümüz aydınların yarısı eski Demokratlardır. Yarınki muhalefetin aydınlarının bir büyük kısmını şimdiki Halk Partisinden ayrılacakların teşkil edeceği gibi. «Bugünün bütün ümidi İnönü'dür» sözünü de çok alaturka bulduğumu söylemeliyim. İlle bir put bulup ona sarılmak bizim uyuşukluğumuzun, şahsi-yetsizliğimizin sorumsuzluk temayülü-müzün bâriz bir delilidir. Biz ancak insanları putlaştırıp herşeyi onlardan beklemek huyumuzdan sıyrılıp prensiplere, ideallere bağlanıp onları tek başımıza sonuna kadar savunmak sorumluluğunun şuuruna vardığımız gündür ki, ileri bir toplum olmanın eşğine basmış olacağız.)

BİRİNCİ ADAM — Ne kadar doğru!

İKİNCİ ADAM — (Okur.) — (Okuyucunun «o şöyle bu böyle pekiy biz kimi tutalım» sorusuna, iyiyi doğruyu demekten başka bir diyeceğim yok. Bunu partilerden birinde görüyorsa ne âlâ. Yok göremiyorsa ehveni şer düşüncesiyle birine bağlanmasını ben dürüstlükle, batıllıkla bağdaştıramam. Beni hoş görsün.)

BİRİNCİ ADAM — İşte; pek yerinde, pek doğru sözler. Biz insanlarımızı gerçekten putlaştırır, sonra öldüler mi de öksüz çocuklar gibi ortada kalırız. Bir şaşkınlıktır, bir curcunadır başlar. Tıpkı Atatürk öldüğünde, «şimdi ne olacak?» diye içine düştüğümüz korku gibi. Tanrı uzun ömürler versin, «İnönü, İnönü» deyip duruyoruz, başma bir hal gelirse gene şaşırıp kalacağız. Yazar çok doğru söylüyor; kişileri değil, ilkeleri savunduk. Kişiler ölümlüdür, ilkelerse ölümsüz.

İKİNCİ ADAM — Gene diyeceğim ki; Sn. Taner'in ilkağızda doğruymuş gibi görünen bu sözleri bile aslında yanlış. Çünkü; Atatürk gibi İnönü'nün de bu kötüleyip küçümsediği toplumdaki çıktıklarını unutmuş. Ayrıca; uygar toplumlarda bile, daha uzağı görenlerin birer bayrak olduklarını unutmuş. Putlaştırdığımız kişiler, aslında, bizim için birer semboldür. Toplumumuzun belli bir aşama'sında (merhalesinde) çevresinde toplanmak, birikmek zorunda olduğumuz bir semboldür. Biz onların ölümlü kişiler olduğunu biliyoruz, ama iyiyi, doğruyu gösteren bayrak onların elindedir. Bayrak de-

ğişmez, yalnız, bayrağı tutan el değışir. Başka bir deyişle; kitle, kendine gerekli adamı her zaman yetiştirir.

Kitapların sayfaları arasında kalmış ilkelerden, büyük ideallerden kime ne? Eğer içimizden birisi, o ilkeleri bizden daha iyi, bizden daha bilinçli, toplum önünde bizden daha yetkili bir ağızla söylemek, yol göstermek durumuna geçmişse, onu tutmak, onun safalarında toplanmak boynumuzun borcudur. Bu da, sanırım doğruluk değildir. Sanki batıda, batının doktrin partilerinde, bu çeşit «kuvvetli adam» tipleri yok mu?

BİRİNCİ ADAM — Var, ama halk tabakaları bu gibilerin karşısında sosyal-kritiğini yitirmiyor. Hatasını gördüğü anda ondan kolaylıkla yüz, gönül çevirebiliyor. Çevresini bizden çok daha rahat bir şekilde boşaltabiliyor. Bizdeyse, «O hata yapmaz!» gibi sakat bir düşünce yerleşiyor. Yapınca da, hayal kırıklığımız çok acı sonuçlar doğuruyor.

Yoksa; toplumların özel bir durumunda, ölümlü kişilerin, bir fikrinin, bir inancın «ölümsüz sembolü» durumuna geçebileceklerini ben de kabul ediyorum.

İKİNCİ ADAM — Değil mi ki, içinde yaşadığımız günün gerçeklerini konuşuyoruz; sorularımızı daha kestirme, açık koyalım. Sn. Taner'in yazısında, bunu partilerin birinde görüyorsa ne âlâ sözü var. Yani, «ben görmüyorum» demek istiyor. Öyleyse, biz de kendisine birkaç soru soralım:

a - Günümüzün bugünkü politik durumunda «ne o, ne öteki» diyorsunuz. Bunu anlдық, Demokrasilerde iktidar seçimlerle değıştığıne göre, seçimlerde ne yapacaksınız? Sandığa boş bir zarf mı atacaksınız, yoksa siz de, o çok doğru bulduğunuz «ehveni şer» düşüncesine bağlanıp partilerden birinin listesini mi atacaksınız?

Boş zarf atacaksanız buna bir diyeceğimiz olamaz. Ya da şu diyeceğimiz olur ki, oyunuzla iktidarı destekleyeceksiniz. Ama muhalefet listesini zarfa korsanız, bizzat «ehveni şer»i seçmiş olmayacak mısınız?

Şu halde, «o şöyle bu böyle biz kimi tutalım» diye soran okurunuzu soyut sözcüklerle; «iyiyi, doğruyu» diyerek aldatmış olmayacak mısınız?

b - Ayrıca, «bugünkü muhalefetin safalarında gördüğümüz aydınların yarısı eski Demokratlardandır» derken, kendi kendinizle bir eseme çelişmesine düşmüş değıil misiniz? Bunu böylece kabul edip açıklamak, size, demokrasi savaşını zaferle sonuçlandırmak için, iktidardan gelecek «nimetleri» teperek muhalefete geçmiş bir aydın zümrenin varlığını ispatlamıyor mu?

İspatlıyorsa, partiler arasındaki bu geçişleri de mi çok sakat, yurt açısından zararlı, doğru, bir aydın karakterinden uzak buluyorsunuz?

Yani, «ben politikadan nefret ederim» deyip gene politika yapan, herkese karşı kararsız ve işgüçlü davranan siz mi doğru yoldasınız, yoksa tutulacak kişiler arasında bir seçim yapan, o yolda «nimetleri tepen» aydınlar mı doğru yoldadır?

c - «İnönü, İnönü» demeğıi alaturka buluyorsunuz. İnönü, bugün sizin de tutulmasını öğütlediğiniz «iyiyi doğruyu gereğince temsil edebiliyor mu, edemiyor mu? Edemiyorsa kusurları nelerdir?

d - Yurdumuzun «Vatan cephesi»yle «Güç birliğı» ne bölündüğü şu son günlerde her iki yana da güvensizliğimizi belirterek, herşeyden önce günlük hayatı için çareler aramakta bizden daha pratik olan kitlelere gerçekten yararlı olabileceğimize inanıyor musunuz?

Yoksa bu inancsızlığımız, kararsızlığımızla «kurtuluş yolu»nu zaten körletmeğe bakanların, idrakleri bulandırmaya çalışanların ekmeğine yağ sürmüş olmuyor muyuz?

BİRİNCİ ADAM — Öyle sorular sordunuz ki, altından kolay kalkılmaz. Ben, kendi payıma, Sn. Taner'in duyduğu kaygılara ortağım. Süttten ağzı yanan yoğurdu üfliyerek yer, demişler. Bugüne dek, kimin peşine takılmışsak sonunda aldandığımızdır. Bu bakımdan, elimizde en sağlam ip, hiç kimseye aşırı ölçülerde güvenmemektir. Varımız yoğunumuzla ona bağlanmamaktır. Bir aydın olarak «iyiyi, doğruyu» savunalım, bu yeter bize!

İKİNCİ ADAM — Doğru, iyi deyip duruyoruz. Nedir bunlar? İyi ile doğrunun ne olduğunu, ölçüsünü, niteliğini -hele politik bir gidışin, tutumun söz konusu olduğu yerde- ancak

hareket halindeki kişilerin davranışlarına bakarak anlayabiliriz. Yani bu sözcükler, anlamlarını, ancak «aksiyon»dan almışlardır. Davranışlarımızın dışında soyut, ölü kalmağa hükümlüdürler.

BİRİNCİ ADAM — Olmadı; hareket'i salt fizik anlamda ele almak yanlışdır. Bir aydının, masa başına oturup kitap karıştırması, o kitap üstünde çalışması, düşüncelerini açıklaması da harekettir. Ayakların değıil, kafanın hareketi...

İKİNCİ ADAM — Hareket üstünde kafa işi, ayak işi diye kesin bir ayırım yapabileceğimizi pek sanmıyorum. Bunlar birbirlerini tamamlıyan şeylerdir.. Kendisini fikirce ilerleten, birçok güzel, doğru gerçekler öğrenip bilen kişi, eğer bunları çevresine yaymak için yerinden kıpırdamıyorsa ben bunda bir «hareket» bulamam.

BİRİNCİ ADAM — Öğrenme çabasını hareket saymaz mısınız?

İKİNCİ ADAM — Saysam da yetersiz. Kafamızda birikip ortama çıkmıyan, sokaklara dökülmiyen, günlüklere, dergilere geçmiyen bir fikir ve inanç kaç para eder?

BİRİNCİ ADAM — «Kaç para eder» dediniz. Bununla, sorunu bir çeşit faydacılığa bağladınız.

İKİNCİ ADAM — Elbet de bağladım. Nasıl ki, «iyi insan» diye göz önüne getirdiğimiz tipte hiç kimseye zararı dokunmayan birisi değıil; belli bir çıkar (menfaat) ilişkisinde birazına zararı, birçoğuna zararı dokunan kişidir. İyi insan dendi mi, herhalde, uyuk, etliye sütlüye karışımıyı anlamıyorsunuz?

BİRİNCİ ADAM — Evet, anlamıyorum. Böyle durgun, içine dönük kişilerden kaçınırım da üstelik. «Canlı cenaze» gibi birşeydir onlar...

İKİNCİ ADAM — O halde; günlük dertleri, sıkıntıları için kimlere dayanacağını danışan birisine, aramızda yaşayanlardan hiçbir örnek vermeksizin, «iyiye doğruya» gibi soyut iki sözcük sunmakta, işin kolayını bulmuşludun bir deyişini izliyoruz. Sn. Yazarın işin içinden kendisine en zararsız bir şekilde sıyrılmaya baktığını, soruna yan çizdiğini kavınıyoruz.

BİRİNCİ ADAM — Neler demek

istediğinizi artık anladım. Toplumumuzda düne göre daha bir uyanmışlık, bir gelişme var mı, yok mu? yoksa neden yok? Sorularına dokunmamış. Açmamış o kutuyu.

Sonra birşey daha anladım ki; Sn. Tamer'in kendisi yanılmaktan, aldanmaktan ödü kopuyor. Yarın Halk Partisini, kendisine bağlanan bunca umutları boşa çıkarırsa, onun da karşısına geçip savaşmaktansa; köşesinden kıpırdamaksızın; «İşte, ben demedim mi?» yollu rahat, kolay bir akıl hocalığını yeğ buluyor.

Evet, anladım: bizde aydın tipi, sanatçı tipi ikidir. Birincisi; hareketin

dışında kalıp öyküsünü, şiirini, yazısını yazar. İkincisi; halkın arasına karışır, onunla birlikte işin bütün çilesini çeker. Birincisini tutarlar, ikincisini susturmağa, sindirmeğe bakarlar.

Ben de sizin kamı'nızdayım. Anladığım ölçüde, gerçek aydın kişinin tutumu, davranışı birincide değil, ikincide. İş bir dalaşma, bir horoz döğüşü, ya da koltuk kapmaca gibi ele alıp uzakta durdukça, hareketin içine gir-medikçe aldanma payımız gerçekte azalırsa da, günün gerçeklerine kulak verip sonunda aldanabileceğimizi bile bile savaşmak, o harekete karışmak bana da daha «insanca» gelir.

Çocukların ruh durumları, çevrelerine çevirdikleri gözlerin araştırıcılığındaki anlam anlaşılammış ve üzerinde durulmamıştır. İlk olarak bir millet geleceğini ellerinde tutanlar titizlikle ilgi görmeli ve istekleri düşünülmesi.

Orta eğitim kurumları da öğretici yoksulluğu dolayısıyla görevlerini yeteriyle yerine getirebilme durumunda değildir. Öğrenci orta eğitimden zavallı bir yarıdır ancak görür. Orta okullarda, liselerde öğrencilerin kişiliklerinin geliştirilmesine, karakterlerinin pekiştirilmesine çalışıldığı söylenemez. Öğrencinin ferdi kabiliyet ve nitelikleri göz önünde tutulmak zorunluluğu kabul edilmemektedir. Öğrenciye çalışma ve düşünce anlamı, yolu, önemi hakkında bilgi veren öğreticiler seyrek. Öğretici, öğrencide bir irade yaratmanın kendi görevi olduğunun farkında değildir.

Memleketimizde kitap eğitim davasının ana unsurudur. Şimdi ise tamamen bir kargaşalık ve düzensizlik içerisinde bulunan kitap meselesi, eğitim davasını da bütünü belirsizliğe sürüklemektedir. Kısaca, tanımlamağa çalıştığım okullar zaman yutan bir nesnedir demek istiyorum. Öğrenciler okullardan sadece biraz daha yaşlanmış olarak ayrılırlar.

Yüksek okullarımızın diğer alt eğitim kurumlarından farklı olacağını zaten düşünemeyiz. Öğreticiler o öğreticilerdir. Öğrenciler de o öğrenciler. Fakat bizde, ilk olarak yüksek okulun besini dış iklimin henüz temin edilme yolu gösterilmek için çalışılmaktadır. Bilinir. İkincisi, yüksek okulun içi düzenden uzaktır. Bilim alanında araştırma ve meslek öğretimi ilkedden yoksun, amacı öğreticinin şahsı ile değişir durumdadır. Kültür yayma sorumluluğu benimsenmemiştir.

Öğretici, diğer çeşitli işlerinin verdiği müsaade nispetinde kendini üniversitedeki görevine verebilir. Öğretici, memleket gerçeğinden, öğrenciden çok uzaktadır. Öğrencinin yetişmesinde, öğretici bir sorumluluk duymaz. Öğrencinin kişiliğinin öğretici için bir anlamı mevcut değildir. Ek olarak, öğrenci zaten çekici ve canlı olmak niteliğinden yoksun öğretimi takip edip etmemekte belirsiz bir hürlük içerisindedir. Öğretim araçları eksik, kitaplar, öğreticinin öğrenciye yönelmiş bir gelir kaynağıdır.

Öğrencinin çalışma ve hazırlanma imkânları da kıttır. Maddi ihtiyaçlar ve dertler öğrencinin fikren gelişmesine engel olur. Yüksek okulda öğrencinin kötü eğilimlerini geliştiren ve ahlak bakımından zayıflamasına sebep olan bir ortamın varlığını iddia fazla olmaz. Bir talih denemesine benzer imtihanlar, öğrenci çalışmasının denetlenme şekli öğrencinin gerçek değerine bir ölçü teşkil etmez. Zaten öğretici, bütün yüksek okul öğretimi süresince dahi pek seyrek olarak öğrencinin gerçek değerine varabilir. İnanyorum ki, yüksek okul anlamımız gerçekten uzaktır.

Memleketimizde işliyen kültür araçları arasında ilgi, ahenk aramak sonuçsuz

Okurların Forumu

Eğitimde Sistemsizlik

Forum Yazı Kurulu'na;

Derginizde öğretim ve kültür konusunda yayınlanan yazılar, konunun önemini yitirmesinden veya kurulunuzca bıkılmasından değil herhalde, uzun bir zamandır seyrek görülür oldular. Oysaki, bu konuyu aydınların kafalarına iyice yerleştirmeyi, benimsetmeyi FORUM kendisine erek seçmeli.

Memleketimizde, yarına inan, güven vereceklerin durumu, gördükleri ilgi, toplum olarak fikri seviyemiz, ötekilerden önce cevap verilmesi gerekli ana soru olmamalı mıdır Kültürü halk arasında genelleştirme yolunda ilerleme bir tarafa, her derecedeki okullarda yarına hazırlanacak körpe kişiler birleştirici bir eğitimden yoksun bırakılmıştır. Kaçınılmaz ve bilinir gerçek bu. Gözlerimizi batıya çevirmişiz. Devrimler yapmışız. Didinmemiz, çabamız gittikçe gelişmekte olan batı duygu ve düşüncesi ile kültürünü, geleneksel düşünce ve anlayışımızla bağdaştırabilme amacınadır. Doğrusu, bugün batı, teknik kültür ile yeni bir eğitim fikri bulma yolunu araştırırken, batının ana kültür fikrini dahi henüz hazmedememiş durumda olmağımız karamsarlığımızı fazlaştırıyor.

Eğitim işinin iki dalı, öğretim yani okullukluk ve kültür, bünye ve hizmet alanları ayrı, ama yüzleri aynı amaca çevrili, birbirini tamamlayan iki bütündür. Toplumda kültürü yayma bütün aydınların görevidir. Öğretim ise sorumlu idarenin. Amaç, kafaları iyi işler duruma yük-

seltmek, ferdin düşünce etkinliğini geliştirmektir. Bir memlekette vatandaş, hür-lüğüne, ana kurumlarına, yarına güven duyarsa, toplum ile ilgilenir, bağlanır, dertlerini benimser. Güven de ferdin düşünce ürünüdür. Duygu ve düşünce eğitimi sağlam bir fikir temelinde dayanır. Sonuç, toplumun, öz dili ile düşünür ve yazar bir fert kazanmasıdır. Kendi geleceğini hazırlayabilme niteliğine sahip, olaylara değer ve ilişkin olduğu toplum ihtiyaçlarına karşılık verebilecek durumda bir fert kazanmak. Ferde, kişiliğinin kendi doğal yolunda gelişmesini sağlayacak ve kendine güven ve saygı duymasına sebep olacak değer ölçülerini temin edecek olan, ilkelerini topluma mal edebilmiş, düzenli bir eğitim sistemidir.

Öğretimin en önemli safhası temeldir. İlk öğretim çağında sayısız çocuk, çoğunluk tabii köylerde, okulsuzluk, öğreticisizlik dolayısıyla güdük bir düşünce niteliği ile toplumda yerini almakta. Okul adı altında bir yapı bulunan köylerde, öğreticilerin, bazı istisnalar dışında, çocuklara, köy halkına faydalı olduklarını, olabileceklerini ummak hayal kurmak demek olur. Nitekim bu öğreticiler, öğrencilerini, değil topluma yararlı bir fert olarak yetiştirmek, eğitimin ana amacı çevresinde dahi aydınlatmayı başaramamaktadırlar. Hele, ilk öğretmen okulları kendilerine verilen önem yitirdiklerinde, köy okullarında öğretici olarak görevlendirilenler güçlerinden çok kaybetmişlerdir.

Milletçe çocuklarımızı, ötedenberi kendi hallerinde bırakmak eğilimindeyiz.

bir çaba olur. Kültürü halk arasında yayma aşında güç başarılır bir nesnedir. Kültür yayılırken seviyesinden kaybolma tehlikesi mevcuttur. Bununla beraber kültür araçlarının iş görme özelliğini canlı tutma gerekir. Biz ve kültür araçlarımız.... Güzel sanatlara ait kurumlar geri ve bakımsız. Sanatçılar yalnız, bir birinden uzakta. Hiç anlamadıkları sanat kolu üzerinde yetki ile fikir yürüten önemli siyaset adamlarımız var. Genel kitaplıklarımızın ilçeleri bırakın, illerde bile kapıları ya kilitli ya da, hiç yok. Kültür kurumlarımız güçsüz, sessiz. Yayın güçlüklerini anlatmak bana düşmez. Basın, yaşamak mücadelesi ile meşgul. Radyo için ne söylenebilir?

Batı düşüncesini benimsemek istiyoruz. İlerlemek, yaşamak, iyi yaşamak dileğindediriz. Kalkınma diyoruz. Bu, ancak kalkınma anlamına varacak fert ile mümkündür. Fikri boşluk içerisinde ileri gidemeyiz.

Teşekkürler, saygılar.

Akın Beşiroğlu — Gelibolu

Batılılaşmak Zarureti

Forum Yazı Kurulu'na;

Türkiye'de olanlar, aklın kanununa uygun bir yol izlemektedir. Yirminci asır içinde ilerliyen teknik, dünyayı daha küçük yapmış, üzerinde yaşayan insanları homojen bir varlık, bir bütün haline getirmeye başlamıştır. İki asır önce İmmanuel Kant'ın bir ihtimal olarak ileri sürmüş olduğu «İnsanlığın evrimi sonunda tek bir dünya devleti veya birleşik devletler konfederasyonu teşekkül edecektir» kanaatını kabul ettirecek belirtileri gözlemektediriz.

Tek bir dünya devletinin veya akla daha uygun gelen «Birleşik federal devletlerin» teşekkülünü güçleştiren etmenlerin başında, milletler arasında mevcut kültürel ve ekonomik dengesizlik olduğu, ileri sürülmektedir. Çeşitli tarihi sebepler dolayısıyla, batılı milletler zihni gelişmelerini, daha önce tamamlamışlardır. Sınai devrimlerini gerçekleştirmişlerdir. Bütün bunların sonunda, medeniyette daha ileri gitmişlerdir. Bu milletler göstermiş oldukları atik davranışın faydasını, geri kalmış milletleri sömürge olarak sömürmekle görmüşlerdir. Bu şekilde daha fazla zengin olmak, imkânını elde etmişlerdir.

Varlığını asırlardanberi harbetmekle muhafaza edebilen, tarihe mücadeleci ve asker bir millet olarak geçen Türk Milleti batılı sömürgeci zihniyete karşı savaştan ve ilk defa zaferi kazanan bir millet olarak, geri kalmış milletlerin tabii lideri mevkiini elde etmiş bulunmaktadır. Fakat bir liderin yerine getirmesi icap eden, bir çok ödevlere uzak kalmıştır. Nedense, aynı yolda mücadele eden milletleri desteklemek, onların tarafını daima tutmak politikası benimsenmemiş, uyanan mil-

letler başka liderler etrafında toplanmaya başlamışlardır.

Bilinen gerçek; büyük harpler, daima devrimleri ve yeni fikirleri getirmektedir. İnsanlık böyle zamanlarda, her bakımdan daha ileri gitmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonunda ortaya çıkan en önemli fikirlerden biri de, «geri kalmış milletleri ekonomik ve kültürel bakımdan kalkındırmak» teşebbüsüdür.

Tecrübeer gösteriyor ki, yeryüzünde bazı bölgelerdeki geri kalmış milletler, zayıf durumları dolayısıyla, daha ileri gitmiş milletlerin ideolojik ve ekonomik etkileri altında kalmaktadırlar. Bu durum da, milletler arasında bir rekabet meydana getirmekte, sonunda harp kaçınılmaz olmaktadır.

Fizikte birleşik kaplardaki sıvıların dengesi gibi, dünya milletleri arasında, medeni seviye dengesi hasıl olursa, dünya harplerini meydana getiren sebeplerden en önemlisi, ortadan kalkmış olacaktır, denilmektedir. Bu durum karşısında geri kalmış milletlerin pek önemli davranış yapmaları lüzumu kendisini göstermektedir. Bu davranışı gerçekleştirmek, baştaki liderlere, kamu oyuna şekil veren memleket aydınlarına ve basına düşmektedir.

Her bakımdan geri kalmış milletlerin içinde buldukları orta çağ zihniyetinin, mistik ve mücerred görüşlerini terketmek, batı medeniyetinin erişmiş olduğu insan zekâsının gelişmesinde on safhayı teşkil eden, lâik ve müsbet görüşü kuvvetle

ve ısrarla benimsemek, bu davranışın esasını teşkil etmektedir.

Bugün anlaşılmalıdır ki, doğu medeniyeti, batı medeniyeti, uzak doğu medeniyeti yoktur. İnsan zekâsının medeniyeti vardır. İnsan zekâsını evrimi esnasında bir çok defa, bir çok yerde hatalı yollarda gitmiş, çıkmaza girmiş, fakat sonunda, bir yol bulup bu çıkmazdan kurtulmasını bilmiştir. Bu yol, batılı milletlerin daha önce ulaşmış olduğu «ilmî ve müsbet» görüşü benimsemektir. Bu görüşün icaplarını yerine getirmektir. Artık çağımızda kültürel bakımdan geri kalmış her milletin, bu yolu izlemesinden başka bir çıkar yol olmadığı, her sağduyu sahibi tarafından kabul olunmaktadır.

Tarih ve yaşadığımız gerçekler fazlasıyla gösteriyor ki, Türk milleti meydana gelen yeni şartlara kolaylıkla uymasını bilen bir millet olarak tanınmakta ve kabul olunmaktadır. Her memleket aydınının üzerine titrediği «ATATÜRK DEVRİMLERİ» adını alan devrimlerin benzerini geçirmiş olan, başka bir millete, yakın tarihte rastlanmamaktadır. Büyük önem taşıyan bu özellik dolayısıyla batı medeniyetini temsil eden milletlerin gelişmesinde, bir «ara safha» olan demokrasiyi ve hürriyet rejimini gerçekleştirmeye çalışan Türk toplumunun örnek olacak bir mükemmellekle ve sür'atle başarılması, bu yolda da, liderliği muhafaza etmesi lüzumu, kendisini göstermektedir.

Saffet Suner — Nazilli

Kültür Ve Sanat

Smeraldina'nın Aşk Mektubu (*)

Yazan: Samuel BECKETT

Bel Bel benim biricik, herrgün ve herr-zaman benim!!

Senin mektup gözyaş islak ölüm var yalnız. Ben ağladı aci aci, gözyaş! gözyaş! gözyaş! yok başka şey, sonra geldi senin mektup daha çok gözyaş, ne zaman ben okudu bir daha bir daha, gördü ben var mürekkep damlalar benim surat. Gözyaşlar benim surat aşağı yuvarlandı. Sabah çok erken şimdi, güneş siyah ağaçlar arkasından yükseliyor ve yakında bu değişecek, gök olacak mavi ve ağaçlar altın sarı, ama var ki birşey yok değişecek, o da bu ızdırıp ve o gözyaşlar. Oh! Bel seni seviyor ben korkunç, seni istiyor ben korkunç, ben istiyorsenin vücut senin yumuşak beyaz vücut Nagelnack! Benim vücut lâzım var sen korkunç, benim eller ve dudaklar ve memeler ve herşey bendeki, bazan ben buluyor ki çok güç tutmak söz ama bugün kadar ben tuttu ve böyle yapacak hep ne zaman var ki biz gene buluş yap ve niha-

yet sen benim, nihayet biz gene Geliebte. Hangi var daha büyük: var ızdırıp birbirinden ayrılık yoksa var ızdırıp beraber olmak, birbirinin güzelliğine ağlamak? Ben sanıyor sonuncu daha büyük, yoksa biz birakti ümit olmak bedbahttan başka şey.

Ben düğ gece gördü büyük Film, herseyden önce yok o mutad sarılma öpüşme. Ben sanıyor ki hiç bir zaman hoşlanmadı hem üzülmedi bir Filmde bu kadar, „Sturm über Asien ne zaman geldi Dublin sen mutlaka git ve gör, var aynı Regie ki Der Lebende Leichnam, başka Filmlerden çok başka, yok alâka Aşk (ki herkes nasıl anlıyor bu kelime öyle) yok budala kızlar ki yapıyor tatlı surat, hemen hepsi var iktiyar insanlar Asien'li harika surat hepsi, büyük göller ve büyük Landschaften. Eve gelirken var yeni mehtap, öyle büyük bakti ki siyah ağaçlar üstünde, beni yaptı ağlamak. Ben açtı kollar ve çalıştı sanmak ki sen yatıyor benim göğüs üstünde ve baki-

yor bana ki sen nasıl yaptı o mehtap gecelerde biz ne zaman yürüdü beraber yıldızlar dallar arasından parlarken.

Bir kız tanidi, çok güzel, siyah saç var ve soluk çok, yalnız konuşuyor Mısırca. Bana söyledi seviyor bir adam ki şimdi o Amerikada uzak yaşıyor yalnız ve gelecek üç yıl sonra ve yazmıyor çünkü nerede ki yaşıyor yok orada post ofis ve kız alıyor bir mektup ancak 4 ay bir, düşün ne zaman biz de alıyor birbirinden 4 ay bir mektup ne çeşit vaziyet olacak biz içinde şimdi, fükara kız ben acıyor onu. Biz gitti bir 5 saat çay dans, sıkıntidan patladı ama eğlendi ne zaman bakti adamlar düşünüyor başka hiç yalnız ne giydiler ve her 5 dakika bir düzeltiyor kravatlar. Dönerken ev ben birden korkunç hüznün vaziyete girdi ve söylemek yok bir kelime, tabi kızdı onlar bana, o zaman iplemeli ben, ne zaman ki girmek autobus bir küçük Kitap çıkardı ve kalem ve yazmak 100 defa: Bricik Bricik Bricik Bel Bel Bel, hissetti ben ki hiç bir zaman yok ben bu kadar özlemek sevgili adam, onla olmak, onla. Ben istiyor sen çok, kelime ne kadar mana var hepsi, sen ve yalnız sen. Ne zaman ki ben yürümek otobüs dışarı sokakta ben yaptı bağırarak wahnsinnig! wahnsinnig! wahnsinnig! Frau Schlank senin çorap getirdi aşağı ve yaptı ben ağlamak fazla her zamanki. Sanmıyorum ki ben onu sana yollamak, koymak var çekme senin tatlı mektup beraber. Sonra ben almak bir mektup bir adam ki istiyor gitmek Cumartesi gece dans beraber, sanıyorum ben gidecek. Ben biliyor ki benim bricik kizmaz ve hem zaman çabuk geçmek böyle, adam biraz budala ama iyi dans yapıyor ve boyu bana yakışık. Flirt var eğlenceli çok, ama yok gitmeli daha ileri.

Sonra pipolu ihtiyar adam ben gördü ve o bana söylemek ki benim var mavi mektup ve sonra koridorda anaktarlı şişko adam ve dedi ki Grüss Got ama ben duymadı onu...

Yakında ben sayacak saatler ne zaman git stasyona ve seni bulmak kalabalık peronda ama sanmıyorum ben ki giyecek gri kostüm ne zaman var çok soğuk o zaman lazım Mammy kürk. Sen olacak benim yanımda ayın 23 değil mi Bel, benim Bel güzel dudak ve eller ve yüz ve herşey ki var sende başka, ve şimdi ki sen zavallı acı surat zarar yok. İki hafta daha buhran acı ve iztirap! 14 daha fazla gün oh! Allah ve o uykusuz geceler!!! Ne zaman var? Ne zaman var?

Dün gece ben gördü garip rüya benim ve benim hakkımda, biz içinde bir karanlık orman, yatıyor biz bir yol üstünde, derken birden sen değişti bir çocuk ki bilmiyorum nedir aşk ve ben çalışıyor sana söylemek ki ben seni seviyorum herşeyden fazla toprak üstünde ama sen anlamak yok ve benimle yok alaka senin hiç ama madem ki var bütün hepsi rüya zarar yok. Fayda yok ben ne kadar uğraş sana anlatmak ben ne kadar seviyorum seni, çünkü ben hiçbir zaman muvafakiyet yok, biliyor ben bunu çok kati. O adam mı ki o ben aradı hep? Evet!

pekala öyleyse niye veremiyor o ben ki son altı ay hep istiyor? Bazan var ki ben düşünüyor ne var ki sende beni yapıyor seni sevmek büyük. Ben seni seviyorum über alles in dieser Welt, mehr als alles auf Himmel, Erde und Hölle. Bir şey ki ben Allaha şükür diyor bizim aşk çok büyük için. Bazan düşünüyor ki ben kim oluyor şükretmek için ki sen doğdu ve biz tanış birbiri, ben sanıyorum ki sen doğdu diye kabahat kimde aramak, gene yok ben başlamak. Dönüyor hep aynı şey, ki o da şu, ki yalnız ben biliyor BİR ŞEY ki o da ki SENİ SEVIYORUM VE YALNIZ SENİN SMERALDINA ve ki en mühim bizim bizim hayatta o ki SEN BENİ SEVIYOR VE OLACAK SEN HERRGÜN BENİM BEL.

Analiese piyanoda yapıyor gümbürtü ve yok sulh onun için ben duracak. Şimdi ben gidecek ve Kitap, okuyacak ki adı Die Grosse Liebe ve sonra belki çalışacak boğuşacak Beethoven sonate ile beraber, o tek şey ki beni çekiyor benim iztiraptan, seviyorum sessiz çalmak geceleri kendime ve yapıyor dinlendirdi beni.

Bel! Bel! Bel! senin mektup geldi şimdi! Sen olmasan bile hep ve herrgün benim!!! Oh! Allahım nasıl sen dedi böyle şey, Allah rıza deme sen!!! Allah rıza için bir daha yok böyle şey ima yap sen! Kafamı gömüyor benim eller içine ve islatıyor senin mektup gözyaş.. Bel! Bel! nasıl sen yapıyor şüphe ben? Mein Ruh ist hin mein Herz ist schwer ich finde Sie nimmer und nimmer mehr. (Goethes Faust.) Allah Allah Allah ne olur bana hemen söyle tamamen ki ben ne yaptı. Sen için herşey var kayıtsız? Tabi sen tüzülmek yok benim gibi keçi için. Bitirmek yok ben bu mektup o zaman sen okuyamayacak çünkü hep var gözyaş ıslak oldu. Bel! Bel! benim aşk öyle büyük ki ne zaman ben yap tanışmak bir başka genç adam ve o yapıyor nezaket ben titriyor baştan aşağı. Ben biliyor niçin yaşıyor ben, senin mektup hep var üstünde benim göğüs ne zaman ki ben uyandı sabah ve gördü güneş yükseldi. Ich sehe Dich nicht mehr Traenen hindern mich! Allahım! benim gerçek köpek! benim bebek!

Yeni kalem lazım, bu iktiyar kalem gitti köpeklerle, ben yazamıyorum artık, bu kalem ben almıştı Wollworth yani sen billesin ki ne kadar iyi olmak o.

Mammy istedi ki ben çıkayım yürümek, bu öğleden sonra ama ben nefret yürümek, ben öyle yoruldu bir ayak istiyeyiye koy öteki önüne. Sen hatırladı (tabi hatırladı) geçen yaz ve ne sevimli yatmak dinlemek arılar vizilti ve kuşlar şakırtı, ve koca kelebek geldi gitti, ne büyük gözükmek, karanlık kaferenk sarı lekeler beraber ve görünmek güzel güneşte, ve benim vucüt kaferenk hep ve ben duymuyorum o zaman soğuk hiç. Şimdi kar hep eridi ve orman hep siyah ve o zaman bile insan görmek var kırmızı lekeler siyah bulut arasında.

Saçlar yeni yıkadı ben ve ben şimdi var her zaman fazla energie ama umumi-

yetle hissediyor çok passiv. Allah rıza için çok yormak yok kendini ve çalış ki çok içmek yok gene, yani öyle ki sen hasta olmak yok.

Bu akşam eve geldik autobus içinde ama yok gitmek o yol ki geçiyor tarla içi çünkü o yol var yapıldı yama. Mammy hep sordu sen. Diyor ki zaman uçuyor, çok zaman yok Xmas gelince kadar ve diyor ki o umit ediyor Frau Holle yapsın onun yatak daha çok. Ne zaman o diyor Daddy'ye o zaman ben duymak ki nasıl oluyor Ivy ile Bill beraber gittiklerinde sinirleniyor da Smerry ile Bel gittiklerinde değil. Yani istiyor ki demek ne zaman biz oturmak birbirinin diz üstünde filân, ben sanıyorum ki aşk Ivy ile Bill arasında yok gerçek, hep var bir çeşit yapmacık.

Ben küfür yapıyor bu vucüt bütün gün çünkü benim bacadta var musibet birşey ki ben yürümek yapıyor güç, nedir ben bilmiyor ve nasıl gelmiş oraya bilmiyor ama biliyor ki orada Allah cezası.

Bugün günlerden biriki ben herşey daha vazih görüyor ve ben emin ki herşey sonda dopdoğru gidecek.

Der Tag wird kommen un die stille

NACHT!!!

Ben bilmiyor genau ne zaman ama ne zaman öyle sanmıyorum ben bu buhranla ben çökecek, bu korkunç uzun geceler ve yalnız senin hayalin ki ben yapıyor teselli. Ben seviyor küçük beyaz heykel çok ve özliyor o gün ki sen ve ben öyle duracak ve düşünmeyecek ki biri var dışarda ki gelebilir her dakika.

Arschlochweh evlendi ve gitti Schweiz karısı beraber.

Sen istiyor ki ben sana iş versin. Ben sanıyorum verdi sana iş hem yeter büyük. Özlüyor ben o «şey» sen yazdı benim «güzelik» (sen diyor bunu) ben demeli (isteden kompliments) ki yazacak çok şey yok bende yalnız var o mutad pislik ki erkekler yazar kadınlar için.

Canım Bel ben artık durmak. Benim yatak yalnız kaldı ne zaman ben yok ve senin fotoğraf ne zaman ki bekliyor öpülün yani ikisine verecek ben sulh. Yakında herşey olacak bir son, sen olacak ben yanımda ve ben duyacak gene o harika acıyı ne zaman ki biz yaptık siyah dağlarda ve siyah büyük göl uçacak ve yürüyecek çiğdemler ve Flieder kaplı tarlada ve kollarının arasında olacak gene.

Senin hüznümlü bricikin
SMERALDINA

P. S. Sessiz Geceye bir gün daha yakın!!!

Çeviren : İlhan K. MIMAROĞLU

(x) Samuel Beckett bu hikâyeyi İngilizce olarak yazmış ve ilk olarak 1934'te İngiltere'de yayınlamıştır.

BİYOGRAFYA

Atalay, Mustafa: Adnan Menderes ve hayatı. Ankara (1959 Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.) 80 S. 8° resim.

"Bankacılık Gazetesi Neşriyatından. Seri No: 3"

Battal-Taymas, A. Kazanlı Türk meşhurlarından III. Alimcan Barudi, Kişiliği, fikir hayatı, içtimai kültürel emekleri ve iki ek. İstanbul 1958 (M. Sıralar Matbaası). 79 S. 8°

Dermenghem, Emille: Hazreti-i Muhammedin hayatı. 2. bsm. Tercüme eden: Reşat Nuri Güntekin. İstanbul 1958 İnkilâp Kitabevi. 324 S.+1 y. 8°

"Reşat Nuri Güntekin Külliyyatından : 1"

Güvemli, Zahir: Yahya Kemal. Yeni notlarla genişletilmiş 2. bsm. İstanbul (t. y.) Güven Yayınevi. 132 S. 8°

"Türk Klâsikleri"

Kalkan, A. Vefik: İslâm Evliyalari. (Ankara 1958) Ulus Yayınevi, 352 S. 8°

Not : Eserdeki ilk oniki fasılda İbrahim İbni Ethem, Fudayl İbni İyad, Bişr el-Hafi (Yalınayak Bişr), Gazâli, Yahya İbni Muaz el-Râzi, Beyazıd-ı Bistami, Mevlânâ Celâleddin-i Rumi, Abu'l-Hasan el-Nuri, Âşık Sumnun, Hacı Bayram Veli, Dzul-Nun el-Mısri, Seri el-Sakati gibi tanınmış İslâm velilerinin hayatları ve menkibeleri anlatılmış, onüçüncü fasılda Kur'an-ı Kerim'in tanıtılması yapılmıştır.

Maynial, E. Maupassant'ın hayatı ve eserleri. Çeviren: Afif Obay. Ankara 1958 Maarif Basımevi. 188 S. 8°

"Fransız Klâsikleri İçin Yardımcı Eserler: 10"

Yücebaş, Hilmi: Bütün cepheleriyle Yahya Kemal. Hayatı, hâtıraları, şiirleri. Hâveli 3. bsm. İstanbul (1958) Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık T. L. Ş. 288 S. 8°

Derliyen : N. ERDEM

HABERLER

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin tertiplelediği Konferanslar

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin her yıl tertiplemekte olduğu seri konferanslara 1959 yılında da devam edilmektedir. Bu yılın ilk konferansı Hariciye Vekâleti Kütüphane Müdürü Bahri Ulaş tarafından 5 Şubat 1959 günü "Türkiye'de sinema senaryolarının tetkiki ve sinema filmlerinin kontrolü" konusunda, ikinci konferansı Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğü Uzmanlarından İsmet Parmaksızoğlu ta-

rafından 19 Şubat 1959 da "Manisa Kütüphaneleri" konusunda verilmiştir.

3. Konferans, Millî Kütüphane Mikrofilm Başuzmanı İrfan Dönmez tarafından 5 Mart 1959 da "Türkiye'de sanat eserleri" -projeksiyonla-, 4. Konferans Kütüphaneler Müdürü Aziz Berker tarafından "Son devir Türkiye kütüphaneleri", 5. Konferans Millî Kütüphane Müdür Vekili Sami N. Özerdim tarafından "Millî Kütüphane'nin okuma dışı faaliyetleri" konularında ve 19 Mart ile 2 Nisan tarihlerinde Millî Kütüphane'de verilecektir.

Kütüphanelerde kitap okuyanlar artıyor

Kütüphanelerde kitap okuyanların sayısı geçen yıla göre % 25 artmıştır. Tutulan istatistiklere göre, 1958 yılında genel kütüphanelerde 838.172 ve çocuk kütüphanelerinde 742.487 kitap okunmuş ve ayrıca Halk İare Servislerinden evlere 224.019 kitap verilmiştir. Okunan kitapların yekünü 1.804.678 dir.

1958 yılı içinde Halk İare Servislerinin sayısı 77 ye, Çocuk Kütüphanelerinin sayısı da 109 a yükselmiştir.

Türkiye'de çıkan gazete ve dergiler

Maarif Vekâleti Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, 31 Aralık 1958 deki duruma göre, Türkiye'de 1390 gazete ve dergi çıktığını tesbit etmiştir. Bunlardan 784 ü gazete, 606 sı dergidir. Gazetelerin 194 ü İstanbul'da, 590 ı Anadolu ve Trakya'da yayınlanmaktadır. Gündelik gazete sayısı 423 tür. 72 si İstanbul'da, 350 si başka şehirlerde basılmaktadır. Gazetelerin çıkış süreleri: Haftalık 26, haftada iki defa 8, haftada 3 defa 164, on günlük 5, onbeş günlük 51, aylık 26, üç aylık 1, yıllık 23, süresi belirsiz 57 tanedir.

Dergilere gelince, 389 u İstanbul'da, 217 si diğer şehirlerde çıkmaktadır. Yayın süreleri: Haftalık 88, haftada üç defa 1, onbeş günlük 25, aylık 230, iki aylık 27, üç aylık 46, dört aylık 3, altı aylık 11, yıllık 125, süresi belirsiz 50 tanedir.

1958 yılında ilk defa çıkmaya başlayan süreli yayınların sayısı 266 dır. Bunlardan 157 si gazete, 109 u dergidir. İstanbul'da 117, başka şehirlerimizde 149 yeni gazete ve dergi çıkmağa başlamıştır.

Millî Kütüphane'de ilk resim sergisi

Millî Kütüphane'de açılan ilk resim sergisinde Bülent Arel'in eserleri teşhir edilmiş, 7 Şubat 1959 - 21 Şubat 1959 tarihleri arasında üç hafta süreyle açık bulunan sergi sanatseverler tarafından gezilmiştir.

Derliyen : M. C.

Ürgüp'te Kütüphaneler

S. N. ÖZERDİM

Ürgüp'te Tahsin Ağa Umumi Kütüphanesi Başmemuru Mustafa Güzelgöz'den bir mektup aldım. Bu mektup, kütüphanecilik anlayışımızda beliren umutlu ilerleyişin yeni işaretleriyle dolu idi. M. Güzelgöz, Ürgüp'te açılan kütüphaneleri sayıyor, halkın kütüphane açılması yolundaki dileklerini bildiriyordu. Ürgüp Umumi Kütüphanesi'nin teşebbüsü ile Ortahisar, Karain, Aksular, Mustafapaşa, İbrahimpasa, Boyallı köylerinde dernekler kurulmuş; Ortahisar Kütüphanesi 1956 da Tahsin Ağa Umumi Kütüphanesi'nin bir şubesi olarak açılmış, zamanla 4560 kitaba sahip olmuştur. Geriye kalan beş köyün binalarını köylüler yapmış; iç tesisleri ise derneklerin, özel idarelerin, belediyelerin yardımı ile tamamlanmış, şimdi her biri 3000 e yakın kitaba kavuşmuştur. 21/10/1958 günü bu kütüphaneler törenle açılmıştır. Ürgüp'e bağlı olmanın ilçe ve bucaklar, kütüphaneye kavuşmak için Tahsin Ağa Umumi Kütüphanesi'nin yardımını istemişlerdir. Bunlar : Nevşehir iline bağlı Üçhisar, Avcular ilçeleri, Avanos'a bağlı Genezin bucağı, Nevşehir iline bağlı Kozaklı ilçesidir. Belediyelerinin müracaatı üzerine bu ilçe ve bucaklarda kütüphane açılabilmesi için Kütüphaneler Müdürlüğü'nden müsaade istenmiş, ayrıca iç tesislere gerekli ödenek konulmuştur. Böylece Ürgüp Tahsin Ağa Umumi Kütüphanesi'nin teşebbüs ve yardımları ile o bölge 16 kütüphane kazanmış olacaktır.

Eskişehir Kütüphanelerini Kalkındırma Derneği gibi, Ürgüp'teki Tahsin Ağa Umumi Kütüphanesi de çevreyi kütüphane ile, kitapla donatmakta, bütün yurda örnek olmaktadır. Elbette, Türkiye'de kütüphanecilik hareketlerinin tarihi yazıldığı zaman bu öncülerin adları layık oldukları yere yazılacaktır.

Sahibi :
Metin AND

Yazı İşleri Müdürü :
Osman OKYAR

Sekreter :
Bekir EKİNCİ

İdarehane : Büyük Han No. 55
Yenişehir — Tel : 26754
Haberleşme adr.: P.K.131-Ankara
Dizildiği ve Basıldığı Yer : Ayyıldız Matbaası, Ankara, Tel : 17507

ABONE ŞARTLARI :

1 yıllık 22.—TL. - 6 aylık 11.—T.L.
Avrupa için 54 TL. A.B.D. için 90 TL

HER YERDE VE DAİMA

Kavaklıdere Şarapları

KURULUŞU: 1929

Altın Köpük

İlk tabii Türk Şampanyası
Müessesemiz tarafından iftiharla
piyasaya arz edilmektedir.

ŞAMPANYA

DESER ŞARAPLARI

Tatlı Sert Kırmızı - Porto tipi
Aperitif ve deser şarabıdır.

Tatlı Sert Beyaz - Şeri tipi

Aperitif ve deser şarabı olup yalnız
başına veya soda ile içildiği gibi cin
veya volka ile biraz limonsuyu kar-
tırılırsa Ankara, İstanbul sosyetesinde
ve Kordiplomatik nezdinde meşhur
olan KAVAKLİDEFE KOKTEYL'i
yapılır.

KALİTE ŞARAPLARI

Vakot Damlası Kırmızı

Av etleri, ızgara, kızartma etler, pey-
nir, elma, fındak gibi kuru yemişler
vesaire ile

Cinbaşı Yıldızı Beyaz, Sek

Tavuk, balık, midye, istiridyeye, istakoz,
yumurta, peynir vesaire ile
(Soğutularak)

SOFRA ŞARAPLARI

Dikmen Kızı Kırmızı

Av etleri, ızgara, kızartma etler, pey-
nir, elma, fındak gibi kuru yemişler
vesaire ile

Ankara Kırmızı Beyaz, Sek

Tavuk, balık, midye, istiridyeye, istakoz,
yumurta, peynir vesaire ile
(Soğutularak)

Ankara Kırmızı Beyaz, Dömisek

Pasta, şekerleme, tatlı ve meyveler ile
(Soğutularak)

SERİNLETİCİ ŞARAP

Lal Pembe

Soğutulduğunda tahdirden yalnız olarak,
veya yemeklerde meyva ile

22801

TÜSTAV